

Utlåtande 2013:65 RV+RVII (Dnr 325-1033/2012)

Riktlinjer om Lex Sarah

Framställan från äldrenämnden och socialnämnden

Kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande.

1. Riktlinjer om Lex Sarah, enligt bilaga 2 till utlåtandet, godkänns.
2. Socialnämnden och äldrenämnden ges i uppdrag att ta fram nämnds-specifika rutiner utifrån riktlinjer om Lex Sarah.
3. I enlighet med stadsledningskontorets synpunkter ska de nämnds-specifika riktlinjerna förtydligas när det gäller punkt 6.7.

Föredragande borgarråden Joakim Larsson och Anna König Jerlmyr
anför följande.

Ärendet

Den 1 juli 2011 infördes nya bestämmelser om Lex Sarah i socialtjänstlagen (SoL) och lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS). Lex Sarah utvidgades till att gälla inom hela socialtjänsten inklusive verksamhet vid Statens Institutionsstyrelse (SiS) samt i verksamhet enligt LSS.

Mot bakgrund av förändringarna i lagstiftningen har ett förslag till stadsgemensamma riktlinjer för Lex Sarah tagits fram. Syftet med riktlinjerna är att säkerställa ett enhetligt arbetssätt i staden avseende kommunens ansvar för Lex Sarah.

Beredning

Ärendet har beretts av socialförvaltningen och äldreförvaltningen och remitterats till stadsledningskontoret, arbetsmarknadsnämnden, utbildningsnämnden, servicenämnden och samtliga stadsdelsnämnder.

Stadsledningskontoret välkomnar stadsgemensamma riktlinjer för att säkerställa ett enhetligt arbetssätt i staden. Det är även positivt att socialnämnden och äldrenämnden uppdras att utarbeta rutiner för uppföljning av inkomna rapporter och anmälningar till Socialstyrelsen samt för inkommen information, rapporter och anmälningar från enskild verksamhet, som ett led i att kvalitets-säkra verksamheterna.

Arbetsmarknadsnämnden anser att de föreslagna riktlinjerna är tydliga och ger god vägledning i förvaltningens fortsatta arbete i hur arbetet med Lex Sarah ska bedrivas både vad avser rutiner för handläggning, beslutanderätt och delegering.

Servicenämnden anser att förslaget till riktlinjer för Lex Sarah är bra. I dokumentet klargörs utgångspunkter för förvaltningarnas och verksamheternas tillämpning av bestämmelserna på området. Riktlinjerna anknyter på ett tydligt sätt till de i sammanhanget viktigaste lagrummen och föreskrifterna.

Utbildningsnämnden anser att de föreslagna riktlinjerna för Lex Sarah ska tillämpas av de nämnder som handlägger eller utför någon form av verksamhet enligt SoL eller LSS. Nämnden instämmer i behovet av för staden gemensamma riktlinjer för Lex Sarah och har inget att anföra mot eller tillägga till de föreslagna riktlinjerna.

Bromma stadsdelsnämnd anser att beslut om nya riktlinjer bör tas efter det att Socialstyrelsens handbok har publicerats, för att behandla de frågor och situationer som är specifikt för Stockholms stad. Riktlinjerna bör då, så långt det är möjligt, säkra ett enhetligt arbetssätt i staden.

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd anser att det är bra att socialnämnden och äldrenämnden även får i uppdrag att ta fram gemensamma rutiner för uppföljning av rapporter och anmälningar inom stadens socialtjänst och verksamhet enligt LSS. De ser däremot att det är till fördel om även stadsdelsförvaltningarna har möjlighet att delta eller lämna synpunkter på det fortsatta arbetet med framarbetande av gemensamma rutiner för uppföljning och koppling till stadens kvalitetsarbete och kvalitetssäkring i verksamheterna.

Farsta stadsdelsnämnd anser att Lex Sarah-ansvaret måste förtydligas i riktlinjerna. Mandat att i strid med enhetschefens uppfattning vidta åtgärder i verksamheten kan bara ligga hos överordnad chef, alternativt hos tillsynsmyndigheten Socialstyrelsen.

Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd anser att det är positivt att staden har tagit fram gemensamma riktlinjer för Lex Sarah. Nämnden anser att förslaget till riktlinjer är bra, särskilt under de områden där bestämmelserna har förtydligats, t.ex. om tillämpningsområde, om vad det innebär att medverka till god kvalitet, rapporteringsskyldigheten och om vad som kan vara ett missförhållande.

Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd anser att riktlinjerna är bra och på de flesta punkter tydliga. Syftet med Lex Sarah har i och med det nya regelverket blivit mer konstruktivt. Verksamheterna ska tänka förebyggande, inte skuldbelägga enskilda medarbetare utan lyfta frågorna en nivå och istället se till systematiska fel i verksamheten.

Kungsholmens stadsdelsnämnd anser att det bör framgå i riktlinjerna att beslut från Socialstyrelsen ska anmälas i nämnd och att berörd enskild och verksamhet ska informeras om beslutet, samt att nämndens befintliga rutiner för Lex Sarah ska uppdateras utifrån de riktlinjer som kommunfullmäktige fastställer.

Norrmalms stadsdelsnämnd är positiv till förslaget till för Stockholms stad gemensamma riktlinjer. Riktlinjerna har på ett tydligt och strukturerat sätt anpassats till den nu aktuella lagstiftningen och tydliggör också ansvarsfördelningen mellan olika befattningshavare och nämndens roll. Som framgår av förslaget är syftet med riktlinjerna att säkerställa rättssäkerhet och likabehandling inom staden. Det är därför positivt att socialförvaltningen, äldreförvaltningen och stadsledningskontorets juridiska avdelning planerar att genomföra utbildningar för implementering av riktlinjerna.

Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd anser att ett nätverk med företrädare för stadens stadsdelsförvaltningar, socialförvaltningen och äldreförvaltningen bör skapas för att undanröja brister i tolkningen av de föreslagna riktlinjerna för Lex Sarah.

Skarpnäcks stadsdelsnämnd stödjer de föreslagna riktlinjerna för tillämpning av Lex Sarah. Riktlinjerna är detaljerade och tydliga och förtydligar ett redan etablerat arbetssätt. Förslaget om en neutral Lex Sarah-ansvarig innebär ett förtydligande.

Skärholmens stadsdelsnämnd ser positivt på socialnämndens förslag till riktlinjer för Lex Sarah. Som ett led i att kvalitetssäkra verksamheterna inom socialtjänsten och verksamhet enligt LSS ser nämnden vinster i att socialnämnden och äldrenämnden får i uppdrag att utarbeta stadsövergripande rutiner gällande uppföljning av rapporter och anmälningar till Socialstyrelsen då detta säkerställer ett enhetligt arbetssätt i staden.

Spånga-Tensta stadsdelsnämnd anser att det är bra att riktlinjer tagits fram. Riktlinjerna ger stöd i hanteringen av Lex Sarah ärenden. Med riktlinjerna ökar förutsättningen att behandla ärenden likartat i Stockholms stad, vilket ökar rättsäkerheten för den enskilde. Förutsättningarna för att hanteringen av Lex Sarah ärenden ska fungera på ett tillfredställande sätt är dock att det finns välfungerande system för synpunkter och klagomål på varje förvaltning. Det är också angeläget att det pågår ett systematiskt arbete med Risk och väsentlighetsanalyser, där Lex Sarah anmälningarna beaktas.

Södermalms stadsdelsnämnd anser det positivt med stadsgemensamma riktlinjer för att säkerställa ett enhetligt arbetssätt i staden. Positivt är också att socialnämnden och äldrenämnden uppdras att utarbeta rutiner för uppföljning av inkomna rapporter och anmälningar till Socialstyrelsen samt inkommen information och rapporter och anmälningar från enskild verksamhet, som ett led i att kvalitetssäkra verksamheterna.

Älvsjö stadsdelsnämnd anser att de föreslagna riktlinjerna i stort är bra och ger tydliga anvisningar om hur rapportering samt anmälan av Lex Sarah ska hanteras. Det är viktigt att staden har ett enhetligt arbetssätt när det gäller Lex Sarah och att det tydligt framgår att syftet med detta är att förbättra kvaliteten i den egna verksamheten. De nya bestämmelserna som innebär att det ska finnas Lex Sarah-ansvariga inom respektive nämnd som tar emot och utreder rapporter om Lex Sarah samt att rapporteringsskyldigheten har utvidgats till att omfatta hela socialtjänsten, medför att behovet av administrativa resurser ökar inom nämnden. Det är viktigt att denna aspekt också beaktas i sammanhanget.

Östermalms stadsdelsnämnd välkomnar att de föreslagna riktlinjerna tydliggör skillnaderna vid handläggning och ansvar för verksamhet i egen regi och för enskilt driven verksamhet samt att verksamhet som drivs som entreprenad ska likställas med privat verksamhet. I de lokala rutiner som är under utarbetande kommer skillnaden vid handläggning för de olika regiformerna beaktas.

Våra synpunkter

I och med de nya bestämmelserna om Lex Sarah i socialtjänstlagen (SoL) och lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) som infördes den 1 juli 2011 har Stockholms stad arbetat fram riktlinjer för Lex Sarah där hela socialtjänsten omfattas, inte bara verksamheter som vänder sig till äldre eller till personer med funktionsnedsättning.

Riktlinjernas syfte är att säkerställa att alla nämnder inom Stockholms stad arbetar enhetligt gällande Lex Sarah, vilket ökar rättsäkerheten för den en-

skilde. Varje berörd nämnd ska utifrån de stadsgemensamma riktlinjerna ta fram egna rutiner för Lex Sarah.

Alla som får insatser via socialtjänsten ska få stöd och hjälp av god kvalitet. Verksamheterna ska arbeta förebyggande mot brister och missförhållanden, och om sådana ändå inträffar ska de åtgärdas skyndsamt. Personalen ska rapportera alla missförhållanden, utan att ta ställning till om de är allvarliga eller inte. Vid de tidpunkter som verksamheten pågår ska det finnas personal med arbetsledande ansvar som har mandat att vidta omedelbara åtgärder för att rätta till missförhållandet eller den påtagliga risken för missförhållande samt vid extraordinära händelser omgående informera närmast överordnade chef. Verksamheter drivna på entreprenad likställs med privata verksamheter.

Det är viktigt att säkerställa att all personal och medarbetare har kunskap och förståelse om Lex Sarah. Utbildning och implementering av riktlinjerna kommer att ske i samverkan med socialnämnden, äldrenämnden och stadsledningskontorets juridiska avdelning. Staden ska kontinuerligt säkerställa kunskapen och rutinerna i Stockholms stad. Vi vill framhålla vikten av att staden centralt följer upp tillämpningen av de gemensamma riktlinjerna.

Bilagor

1. Reservationer m.m.
2. Riktlinjer för Lex Sarah

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Reservation anfördes av borgarrådet Karin Wanngård (S) enligt följande.

Vi föreslår kommunstyrelsen föreslå kommunfullmäktige besluta

- Att delvis bifalla borgarrådets förslag till beslut
- Utöver detta anföra

Det är välbehövligt att riktlinjerna för Lex Sarah uppdateras och tillämpas enhetligt i staden. Vidare är det nödvändigt att det tas fram nämndsspecifika rutiner utifrån riktlinjerna.

För att Lex Sarah ska fungera som det är tänkt måste medarbetare våga anmäla. Det finns all anledning att tro att anställda kan dra sig för att göra det, för att inte stöta sig med chefen eller ledningen. Inte minst är det troligt eftersom situationen direkt eller indirekt kan höra samman med bristande resurser.

Vi menar att det även måste gå att göra anmälningar anonymt till ansvarig myndighet. Plikten att anmäla borde också kombineras med ett skydd mot att arbetsgivaren eventuellt försöker ta reda på vem som anmält eller att en som anmält på något sätt drabbas negativt av detta.

Kommunstyrelsen delar borgarrådsberedningens uppfattning och föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande.

1. Riktlinjer om Lex Sarah, enligt bilaga 2 till utlåtandet, godkänns.
2. Socialnämnden och äldrenämnden ges i uppdrag att ta fram nämnds-specifika rutiner utifrån riktlinjer om Lex Sarah.
3. I enlighet med stadsledningskontorets synpunkter ska de nämnds-specifika riktlinjerna förtydligas när det gäller punkt 6.7.

Stockholm den 15 maj 2013

På kommunstyrelsens vägnar:
STEN NORDIN

Anna König Jerlmyr och Joakim Larsson

Ulrika Gunnarsson

Reservation anfördes av Karin Wanngård, Tomas Rudin och Olle Burell (alla S) och Åsa Jernberg och Stefan Nilsson (båda MP) med hänvisning till reservationen av (S) i borgarrådsberedningen.

Reservation anfördes av Ann-Margarethe Livh (V) enligt följande.

Jag föreslår kommunstyrelsen föreslå kommunfullmäktige besluta

1. Föredragande borgarrådets beslut bifalles delvis
2. Dessutom vill jag framföra följande

För att komma åt brister i äldreomsorgen krävs att anställda inte är rädda för att anmäla missförhållanden eller risk för missförhållanden. Anställda kan dra sig för att anmäla för att inte stöta sig med ledningen, eftersom situationen kan höra samman med resursbrist. I en del fall är det först sedan personal slutat sin anställning som de vågar berätta vad som hänt. Ledningen ansvarar för att skapa ett gott arbetsklimat som gör att anställda känner att det är enkelt, självklart och konstruktivt att fullgöra sin anmälningsskyldighet. Även om kommunalt anställda har grundlagsskyddad meddelarfrihet kan det ändå vara känsligt att anmäla.

Det är bra att riktlinjerna för kommunens ansvar betonar att den som ska ta emot anmälningar ska vara en opartisk och neutral person i förhållande till den egna verksamheten. Det är viktigt att i de nämnds-specifika rutinerna klargöra vad detta innebär, eftersom ett antal nämnder idag har beställar- och utförarenheter som organiseras un-

der samma avdelningschef. Här blir ytterligare en allvarlig nackdel med vinstsyftande verksamheter tydlig, eftersom deras personal inte på samma sätt som i kommunen kan ha en neutral och opartisk roll.

Idag är det inte möjligt att göra anmälningar enligt anonymt, vilket sannolikt är en bidragande orsak till att Socialstyrelsen får in alldeles för få anmälningar enligt Lex Sarah. Lagen borde därför skärpas. Plikten att anmäla borde kompletteras med ett skydd mot att arbetsgivaren eventuellt försöker ta reda på vem som anmält eller att en som anmält på något sätt drabbas negativt av anmälan. Om Lex Sarah ska få full effekt i de verksamheter som drivs i privat regi måste såväl meddelarfrihet som meddelarskydd gälla på samma villkor som i offentlig regi.

Det är viktigt att anställda oavsett regi informeras om att de kan vända sig direkt till Socialstyrelsen och påtala när missförhållanden inte utreds eller åtgärdas. Rutiner måste även skapas för de som inte har anmälningsskyldighet, till exempel fixare eller volontärer, så att de vet att de kan och att det är önskvärt att de ska rapportera missförhållanden till berörd nämnd, som i sin tur bedömer om anmälan ska göras enligt Lex Sarah.

Stadsdelsnämnderna bör årligen få en sammanställning av de anmälningar enligt Lex Sarah och Lex Maria (avidentifierade) som har gjorts under året i de egna verksamheterna samt en sammanställning av de anmälningar oavsett utförare som har skickats till Socialstyrelsen. Äldrenämnden bör få en stadsövergripande sammanställning. Det ger nämnderna möjligheter att överblicka eventuella strukturella orsaker till anmälningarna.

ÄRENDET

Den 1 juli 2011 infördes nya bestämmelser om Lex Sarah i socialtjänstlagen (SoL) och lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS). Lex Sarah utvidgades till att gälla inom hela socialtjänsten inklusive verksamhet vid Statens Institutionsstyrelse (SiS) samt i verksamhet enligt LSS. De nya bestämmelserna ska säkerställa att personer som är i behov av socialtjänstens insatser ska få dessa med god kvalitet. Fel, brister och missförhållanden ska så långt möjligt förebyggas och, om de ändå inträffar, åtgärdas så snabbt som möjligt.

Mot bakgrund av förändringarna i lagstiftningen har ett förslag till stadsgemensamma riktlinjer för Lex Sarah tagits fram. Syftet med riktlinjerna är att säkerställa ett enhetligt arbetssätt i staden avseende kommunens ansvar för Lex Sarah. Berörda nämnder har i samband med att de nya Lex Sarah-bestämmelserna infördes uppmanats att ta fram preliminära rutiner.

Nya bestämmelser för Lex Sarah

De nya bestämmelserna innebär bland annat att Lex Sarah utvidgas till att omfatta hela socialtjänsten. Tidigare har Lex Sarah enbart gällt i verksamheter som vänder sig till äldre eller till personer med funktionsnedsättning. En annan nyhet är att personalen ska rapportera alla missförhållanden eller påtagliga risker för missförhållanden, utan att ta ställning till om de är allvarliga eller inte.

Riktlinjernas omfattning

Syftet med de föreslagna riktlinjerna är att alla nämnder inom Stockholms stad ska ha ett enhetligt arbetssätt. Förslaget omfattar följande delar.

- Rapportera missförhållanden och påtagliga risker för missförhållanden.
- Ta emot rapporter från anställda.
- Vidta omedelbara åtgärder.
- Utredning, dokumentation och beslut i Lex Sarah-ärenden.
- Anmälan till Socialstyrelsen.
- Ta emot information från utförare hos annan nämnd eller enskild verksamhet.
- Ta fram nämndens specifika rutiner för Lex Sarah.

Socialnämnden

Socialnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 12 juni 2012 följande.

1. Socialnämnden föreslår kommunstyrelsen att föreslå kommunfullmäktige att anta förslaget till riktlinjer för Lex Sarah.
2. Socialnämnden föreslår kommunstyrelsen att föreslå kommunfullmäktige att ge socialförvaltningen och äldreförvaltningen i uppdrag att gemensamt utarbeta rutiner för uppföljning av rapporter och anmälningar enligt Lex Sarah inom stadens socialtjänst och verksamhet enligt LSS.

Reservation anfördes av vice ordföranden Roger Mogert m fl. (S), ledamoten Stefan Nilsson m fl. (MP) och tjänstgörande ersättaren Jackie Nylander (V), *bilaga 1*.

Socialförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 14 maj 2012 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen föreslår att socialnämnden föreslår kommunstyrelsen att föreslå kommunfullmäktige att anta föreliggande riktlinjer för Lex Sarah.

Förvaltningen föreslår vidare att socialnämnden föreslår kommunstyrelsen att föreslå kommunfullmäktige att uppdra åt socialförvaltningen och äldreförvaltningen att utarbeta rutiner för uppföljning av inkomna rapporter och anmälningar till Socialstyrelsen samt inkommen information och rapporter och anmälningar från enskild verksamhet, som ett led i att kvalitetssäkra verksamheterna.

Äldrenämnden

Äldrenämnden beslutade vid sitt sammanträde den 12 juni 2012 följande.

1. Äldrenämnden godkänner förvaltningens förslag till riktlinjer för tillämpning av Lex Sarah i Stockholms stad.
2. Äldrenämnden föreslår kommunstyrelsen att föreslå kommunfullmäktige att anta förslaget till riktlinjer för tillämpning av Lex Sarah.
3. Äldrenämnden föreslår kommunstyrelsen att föreslå kommunfullmäktige att ge äldreförvaltningen och socialförvaltningen i uppdrag att gemensamt utarbeta rutiner för uppföljning av rapporter och anmälningar enligt Lex Sarah inom stadens socialtjänst och verksamhet enligt Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS)

Särskilt uttalande gjordes av vice ordföranden Christoffer Ödmann m fl. (MP) och ledamoten Torun Boucher (V), *bilaga 1*.

Äldreförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 22 maj 2012 har i huvudsak följande lydelse.

Syftet med riktlinjerna är att säkerställa ett enhetligt arbetssätt i staden när det gäller kommunens ansvar för Lex Sarah.

Förslaget omfattar riktlinjer för att

- Rapportera missförhållanden och påtagliga risker för missförhållanden
- Ta emot rapporter om missförhållanden eller påtagliga risker för missförhållanden från anställda m fl. i nämndens egen regi
- Vidta omedelbara åtgärder
- Utredda och dokumentera samt fatta beslut i Lex Sarah-ärenden
- Anmäla allvarliga missförhållanden eller påtagliga risker för allvarliga missförhållanden till Socialstyrelsen
- Ta emot information från utförare i annan nämnd och i yrkesmässigt bedriven enskild verksamhet, som på nämndens uppdrag ger insatser till en enskild som berörs av en rapport eller anmälan till Socialstyrelsen
- Utarbeta rutiner för Lex Sarah.

Äldreförvaltningen, socialförvaltningen och stadsledningskontorets juridiska avdelning planerar att genomföra utbildningar i de nya riktlinjerna om de antas. Berörda nämnder kommer att behöva anpassa sina nuvarande rutiner för Lex Sarah till stadens riktlinjer.

Vidare behöver förvaltningarna gemensamt utarbeta rutiner för uppföljning av inkomna rapporter och anmälningar till Socialstyrelsen samt inkommen information och rapporter och anmälningar från enskild verksamhet, som ett led i att kvalitetssäkra verksamheterna.

BEREDNING

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, arbetsmarknadsnämnden, utbildningsnämnden, servicenämnden och samtliga stadsdelsnämnder.

Innehållsförteckning

Stadsledningskontoret
Arbetsmarknadsnämnden
Servicenämnden

Sid

Utbildningsnämnden
Bromma stadsdelsnämnd
Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd
Farsta stadsdelsnämnd
Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd
Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd
Kungsholmens stadsdelsnämnd
Norrmalms stadsdelsnämnd
Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd
Skarpnäcks stadsdelsnämnd
Skärholmens stadsdelsnämnd
Spånga-Tensta stadsdelsnämnd
Södermalms stadsdelsnämnd
Älvsjö stadsdelsnämnd
Östermalms stadsdelsnämnd

Stadsledningskontoret

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 28 september 2012 har i huvudsak följande lydelse.

Stadsledningskontoret välkomnar stadsgemensamma riktlinjer för att säkerställa ett enhetligt arbetssätt i staden. Positivt är också att socialnämnden och äldrenämnden uppdras att utarbeta rutiner för uppföljning av inkomna rapporter och anmälningar till Socialstyrelsen samt inkommen information och rapporter och anmälningar från enskild verksamhet, som ett led i att kvalitetssäkra verksamheterna.

Stadsledningskontoret anser vidare att stadsdelsnämnderna ska ges möjlighet att delta i arbetet med framtagande av gemensamma rutiner för uppföljning och koppling till stadens kvalitetsarbete och kvalitetssäkring i verksamheterna.

Stadsledningskontoret anser att riktlinjerna behöver förtydligas avseende skrivningen på sid 12. "Det behöver alltid finnas någon som kan ta emot rapporter vid de tidpunkter som en verksamhet pågår. Om verksamhet bedrivs dygnet runt måste det finnas någon utvald person som ska ta emot rapporter under t.ex. kvällar, helger och nätter. Det måste också finnas någon som tar emot rapporter vid frånvaro t.ex. vid semester eller sjukdom". Stadsledningskontoret menar att det överordnade är att det finns personal med arbetsledande ansvar som har mandat att vidta omedelbara åtgärder för att rätta till missförhållandet eller den påtagliga risken för missförhållande samt vid extraordinära händelser omgående informera närmast överordnad chef. Mottagandet av den skriftliga rapporten är av underordnad betydelse i det akuta skedet under kvällar, nätter och helger.

Som svar på remissen ” förslag till riktlinjer om Lex Sarah” hänvisas till vad som sägs i stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.

Arbetsmarknadsnämnden

Arbetsmarknadsnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 19 mars 2013 att hänvisa till förvaltningens tjänsteutlåtande som sitt yttrande över remissen.

Arbetsmarknadsförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 6 mars 2013 har i huvudsak följande lydelse.

Arbetsmarknadsförvaltningen anser att de föreslagna riktlinjerna är tydliga och ger god vägledning i förvaltningens fortsatta arbete i hur arbetet med lex Sarah ska bedrivas både vad avser rutiner för handläggning, beslutanderätt och delegering.

Lex Sarah är en del av det systematiska kvalitetsarbetet och syftar till att säkerställa att personer som är i behov av socialtjänstens insatser ska få dessa med god kvalitet. Lex Sarah ska inarbetas som en del av förvaltningens ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete.

Lex Sarah är tillämplig på var och en som fullgör uppgifter inom socialtjänsten och Jobbtorg Stockholm. Uppgifter som utförs inom Jobbtorg Stockholm är socialtjänst-uppgifter. Anställda ska medverka till att den verksamhet som bedrivs och de insatser som genomförs är av god kvalitet och rapportera missförhållanden eller påtagliga risker för missförhållanden. Lex Sarahbestämmelserna ska tillämpas både vid handläggning av ärenden och vid genomförande av insatser.

Fel, brister och missförhållanden ska så långt möjligt förebyggas och, om de ändå inträffar, åtgärdas så snabbt som möjligt. Var och en som fullgör uppgifter inom socialtjänsten ska medverka till att den verksamhet som bedrivs och de insatser som genomförs är av god kvalitet och rapportera missförhållanden eller påtagliga risker för missförhållanden. Den som rapporterar behöver inte ta ställning till allvarlighetsgraden. Anställda ska, som ett led i kvalitetsarbetet och dess utveckling, uppmuntras att påtala missförhållanden eller risker för missförhållanden.

Rapporteringsskyldighet uppstår i den nämnd där bristen påtalas och den möjligheten står öppen för alla, även nämndens ledamöter.

För verksamhet som upphandlats för aspiranterna på Jobbtorg Stockholm gäller att leverantören ansvarar för att leverantörens personal känner till skyldigheten att rapportera missförhållanden eller påtaglig risk för missförhållanden enligt 14 kap 3 § SoL. Leverantören ska i enlighet med Socialstyrelsen föreskrifter och allmänna råd SOSFS 2011:5 ha skriftliga rutiner för hur skyldigheten att rapportera, utreda, avhjälpa och undanröja missförhållanden och risker för missförhållanden ska fullgöras. Leverantören har skyldighet att informera Arbetsmarknadsnämnden om mottagna rapporter. Som ytterst ansvarig för socialtjänsten åligger det Arbetsmarknadsnämnden att följa upp verksamheten och som en del av uppföljningsarbetet bör nämnden hålla sig informerad om vilka åtgärder leverantören vidtagit med anledning av rapporterade missförhållanden.

Servicenämnden

Servicenämnden beslutade vid sitt sammanträde den 19 mars 2013 att åberopa förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Serviceförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 4 mars 2013 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen stödjer förslaget till riktlinjer för Lex Sarah. I dokumentet klargörs utgångspunkter för förvaltningarnas och verksamheternas tillämpning av bestämmelserna på området. Riktlinjerna anknyter på ett tydligt sätt till de i sammanhanget viktigaste lagrummen och föreskrifterna.

Lex Sarah syftar ytterst till att säkerställa att alla personer som har bistånd/stöd inom socialtjänsten eller enligt LSS får insatser av god kvalitet. En lagstadgad skyldighet att anmäla brister förväntas, tillsammans med olika former av kvalitetssäkring och tillsyn, kunna bidra till bättre uppföljning och förebyggande insatser. För att dessa intentioner ska infrias bör stadens anvisningar för uppföljning av rapporter och anmälningar innehålla riktlinjer för uppföljning av enskilda ärenden såväl som för det förebyggande arbetet.

Utbildningsnämnden

Utbildningsnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 14 mars 2013 att överlämna förvaltningens tjänsteutlåtande till kommunstyrelsen som svar på remissen.

Utbildningsförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 7 februari 2013 har i huvudsak följande lydelse.

De föreslagna riktlinjerna för Lex Sarah ska tillämpas av de nämnder som handlägger eller utför någon form av verksamhet enligt SoL eller LSS. Inom utbildningsnämnden bedrivs verksamhet enligt LSS; korttidstillsyn för skolungdom över 12 år.

Förvaltningen instämmer i behovet av för staden gemensamma riktlinjer för Lex Sarah och har inget att anföra mot eller tillägga till de föreslagna riktlinjerna.

Förvaltningen föreslår utbildningsnämnden besluta att som svar på remissen överlämna detta tjänsteutlåtande och att beslutet justeras omedelbart.

Bromma stadsdelsnämnd

Bromma stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 27 september 2012 att godkänna förvaltningens svar på remissen och överlämna det till kommunstyrelsen.

Särskilt uttalande gjordes av Helen Törnqvist (C), *bilaga 1*.

Särskilt uttalande gjordes av Cecilia Obermüller (MP), *bilaga 1*.

Bromma stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 7 september 2012 har i huvudsak följande lydelse.

Den 15 december 2011 tog Bromma stadsdelsnämnd beslut om rutin för Lex Sarah.

Rutinen är ett förtydligande av Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (SOSFS 2011:5) och innefattar ovanstående punkter. I rutinen har nämnden beskrivit vilken befattning i förvaltningen som tar emot rapporter från verksamheter i egen regi och information från enskilda verksamheter. Rutinen beskriver även vilken befattning i förvaltningen som ansvarar för utredning av rapporter och beslut samt rutin för anmälan till Socialstyrelsen. De förslag till riktlinjer som lämnats på remiss är i huvudsak ett förtydligande av Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (SOSFS 2011:5).

Socialstyrelsen har under det gångna året uppmärksammat behovet av att fördjupa vägledningen om vad som avses med missförhållanden och allvarliga missförhållanden. Socialstyrelsen beräknar ha en handbok om Lex Sarah klar i november 2012. De föreslagna riktlinjerna ger ingen vägledning i frågan, annat än hänvisning till Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (SOSFS 2011:5).

Förvaltningen föreslår att beslut om nya riktlinjer tas efter det att Socialstyrelsens handbok har publicerats, för att behandla de frågor och situationer som är specifikt för Stockholms stad. Riktlinjerna bör då, så långt som det är möjligt, säkra ett enhetligt arbetssätt i staden.

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 27 september 2012 att återopa förvaltningens tjänsteutlåtande som svar till kommunstyrelsen.

Reservation anfördes av vice ordföranden Rosa Lundmark (V) och ledamoten Magnus Dannqvist m fl. (S), *bilaga 1*.

Reservation anfördes av ledamoten Åsa Öckerman m fl. (MP), *bilaga 1*.

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 6 september 2012 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen har i stort inget att erinra mot de föreslagna riktlinjerna.

I avsnittet om mottagare av rapporter 6.7 råder dock tveksamhet om vad som avses med rapportmottagning under kvällar helger och nätter och vidtagande av omedelbara åtgärder där detta krävs. På enheterna svarar självklart enhetschef för att vidta omedelbara åtgärder om så krävs medan de av nämnden utsedda Lex Sarah ansvariga för mottagning av rapporter kommer att få del av rapport första efterföljande vardag om det inträffade och rapporterade missförhållandet sker under kväll helg eller natt. Avsikten i riktlinjerna bör förtydligas gällande detta. Förvaltningen tillstyrker förslaget att Socialförvaltningen och Äldreförvaltningen får i uppdrag att även ta fram gemensamma rutiner för uppföljning av rapporter och anmälningar inom stadens socialtjänst och verksamhet enligt LSS, men ser att det är till fördel om även stadsdelsförvaltningarna har möjlighet att delta eller lämna synpunkter på det fortsatta arbetet med framarbetande av gemensamma rutiner för uppföljning och koppling till stadens kvalitetsarbete och kvalitetssäkring i verksamheterna.

Farsta stadsdelsnämnd

Farsta stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 27 september 2012 att överlämna förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen av förslaget till riktlinjer för Lex Sarah.

Reservation anfördes av Sebastian Sandström m fl. (MP) och Lars Bäck (V), *bilaga 1*.

Farsta stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 17 augusti 2012 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen är positiv till att staden tar fram gemensamma riktlinjer för Lex Sarah. Förslaget behöver dock förtydligas på några områden.

Rapporteringsskyldigheten

Ett vanligt tillvägagångssätt i de verksamheter som drivs av Farsta stadsdelsnämnd är att den person som uppmärksammar ett missförhållande vänder sig till sin enhetschef, som upprättar en rapport enligt Lex Sarah. Förvaltningen instämmer i att det är en bättre lösning att rapporterna upprättas av den som uppmärksammar missförhållandet och därefter skickas direkt till den person som nämnden har utsett till mottagare. Förvaltningen vill göra kommunstyrelsen uppmärksam på att antalet rapporter kan

minska med förslaget, om inte särskilda informations- och utbildningsinsatser genomförs hos baspersonalen.

Lex Sarah-ansvar

I riktlinjerna läggs fast att varje nämnd ska utse någon eller några Lex Sarah-ansvariga inom förvaltningen. Den eller de personerna får ett långtgående ansvar, som bland annat innehåller följande moment.

- Ta emot rapporter under alla de tidpunkter som en verksamhet pågår, det vill säga dygnet runt året om.
- Se till att åtgärder vidtas utan dröjsmål.
- Utreda missförhållandet.
- Utse andra personer som praktiskt ansvarar för att vidta omedelbara åtgärder.

Förvaltningen anser att Lex Sarah-ansvaret måste förtydligas i riktlinjerna. Mandat att i strid med enhetschefens uppfattning vidta åtgärder i verksamheten kan bara ligga hos överordnad chef, alternativt hos tillsynsmyndigheten Socialstyrelsen. Endast överordnad chef kan avgöra vilka personer som praktiskt ska ansvara för att vidta åtgärder i en verksamhet. Även i ett ekonomiskt perspektiv är det orimligt att andra än chefer är tillgängliga på telefon dygnet runt.

Av riktlinjerna bör det därför framgå att varje nämnd i sin rutin och delegationsförteckning ska förtydliga var ansvaret för åtgärder i verksamheten ligger.

Lex Sarah-ansvarig ska enligt förslaget till riktlinjer vara en person som är "opartisk och neutral i förhållande till verksamheten". Förvaltningen efterfrågar ett förtydligande av vad det innebär, mot bakgrund av att många nämnder i dag har en organisation där beställar- och utförarenheter lyder under en gemensam avdelningschef.

Förvaltningen föreslår att stadsdelsnämnden överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd

Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 27 september 2012 följande.

1. Hägersten-Liljeholmen stadsdelsnämnd överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen till kommunstyrelsen.
2. Nämnden ger förvaltningen i uppdrag att se över och anpassa de lokala rutinerna för Lex Sarah utifrån stadens riktlinjer.

Reservation anfördes av Eva Fagerhem m.fl. (S), Johan Faxér m.fl. (MP) och Carita Stenbacka Tenezakis (V), *bilaga 1*.

Hägersten-Liljeholmens stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 29 augusti 2012 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen ställer sig positiv till att staden har tagit fram gemensamma riktlinjer för Lex Sarah. Förvaltningen tycker att förslaget till riktlinjer är bra och särskilt under de områden där bestämmelserna har förtydligats, t.ex. om tillämpningsområde, om vad det innebär att medverka till god kvalitet, rapporteringsskyldigheten och om vad som kan vara ett missförhållande. Riktlinjerna och de lokala rutinerna ska vara tydliga och lätta att följa. I verksamheten är det angeläget att ha en ständigt pågående dialog om vad som är god kvalitet, arbeta förebyggande och tidigt uppmärksamma brister och vidta åtgärder för att förhindra att missförhållanden eller risker för missförhållanden uppstår i verksamheten. Kopplingen till verksamhetens ledningssystem och systematiska förbättringsarbete är därför viktigt ha lyfta fram.

I samband med de nya Lex Sarah-bestämmelserna införde förvaltningen två Lex Sarah-ansvariga i stadsdelsförvaltningen samt tog fram preliminära rutiner i avvaktan på stadens gemensamma riktlinjer. Förvaltningen föreslår att förvaltningen får i uppdrag att se över de preliminära rutinerna och anpassa dem efter stadens riktlinjer, efter det att beslut har fattats av kommunfullmäktige.

Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd

Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 25 september 2012 att överlämna förvaltningens tjänsteutlåtande som sitt svar på remissen från kommunstyrelsen.

Särskilt uttalande gjordes av ledamot Lars Jakobsson m fl. (MP), *bilaga 1*.

Särskilt uttalande gjordes av ledamot Seyfi Dogan m fl. (S) och vice ordförande Leif Larsson (V), *bilaga 1*.

Hässelby-Vällingby stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 29 augusti 2012 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen ställer sig bakom förslaget och anser att riktlinjerna är bra och på de flesta punkter tydliga.

Syftet med Lex Sarah har i och med det nya regelverket blivit mer konstruktivt. Verksamheterna ska tänka förebyggande, inte skuldbelägga enskilda medarbetare utan lyfta frågorna en nivå och istället se till systematiska fel i verksamheten.

Under punkten 6.2 ges i förslaget till riktlinjer bra och belysande exempel på vilka som inte omfattas av rapporteringsskyldigheten.

Under punkten 6.3 talas det om att rapporteringsskyldigheten gäller den *egna verk-*

samheten d.v.s. i nämndens fall kommunalt driven verksamhet inom Hässelby-Vällingby stadsdelsområde. Privat verksamhet och verksamhet som drivs på entreprenad har också rapporteringsskyldighet enligt Lex Sarah, jmf punkt 6.8 och 10.2, men de fullgör denna plikt själva. Stadsdelsnämnden har dock alltid ett uppföljningsansvar för individen och att denne får insatser enligt god kvalitet.

Riktlinjerna beskriver i punkten 6.2 andra stycket att med brister i den egna verksamheten ska även förstås tecken på brister som upptäcks i den egna verksamheten även om det står klart att bristerna inte ursprungligen uppstått i den egna verksamheten t.ex. tecken på vanvård hos en person som flyttar från ett boende utanför verksamheten till ett inom verksamheten. Detta resonemang är enligt förvaltningens mening lite motsägelsefullt. Det är visserligen möjligt att tänka sig att missförhållandet då rör kommunikation, den egna verksamheten har inte haft kännedom om vanvården före flytten, eller ett missförhållande rörande individuppföljning om det är en brukare tillhörande den egna förvaltningen. Detta stycke skulle dock vinna på utförligare exempel.

I stycket 6.4 framgår att rapporteringsskyldigheten aldrig kan fullgöras med en anonym rapport. För att Lex Sarah ska bli ett verkningsfullt instrument att komma åt och förebygga missförhållanden är det viktigt att rapporterna inte är anonyma. Riktlinjerna skulle dock kunna förtydligas med att om det *ändå* inkommer en anonym rapport så är Lex Sarah- ansvarig skyldig att fullgöra rapporteringsplikten.

I stycket 6.6 framgår att även missförhållanden eller risk för missförhållanden som rör någon som kan komma ifråga för insats ska rapporteras. Även i uppsökande verksamhet eller under handläggning av ett ärende kan missförhållanden uppstå.

I stycket 6.6.1. ges flera tydliga exempel på vad som är ett missförhållande men förvaltningen önskar exempel även på missförhållande i ovanstående situationer.

Förvaltningen anser att detta är en viktig punkt att ta upp i den gemensamma utbildningen socialförvaltningen, äldreförvaltningen och stadsledningskontorets juridiska avdelning planerar att hålla. Det är viktigt att stadsdelarna får en gemensam syn på vad som är ett *allvarligt* missförhållande eller en *påtaglig risk för allvarligt* missförhållande. Det är även viktigt att utbildningen genomförs i samarbete med Socialstyrelsen så att inte staden utvecklar en egen tolkning som avviker från Socialstyrelsens.

I stycket 8 framgår mycket tydligt nämndens ansvar när det gäller enskilda verksamheter och att enskilda verksamheter är skyldiga att informera om mottagna rapporter men är inte, inom ramen för Lex Sarah, skyldiga att redovisa utredningen eller vilka åtgärder som vidtagits.

När det gäller utredningsförfarandet i stycke 9 så är det mycket tydligt vad en utredning ska innehålla. Det är viktigt att förvaltningarna arbetar aktivt för att utveckla dokumentationen av händelser av betydelse så att den sker löpande.

Staden har tagit fram en gemensam blankett för rapport enligt Lex Sarah. Det är enligt förvaltningens mening önskvärt att motsvarande tas fram när det gäller utredningen så att stadsdelarna använder samma rubriker och layout.

I stycket 11.5 framgår tydligt vikten av att en rapport om missförhållande inte bör utredas av närmast berörda chef eller arbetsledare. Detta är viktigt av flera skäl, dels

för att jävssituationer kan uppstå men också för att det kan vara svårt att se sin egen verksamhet helt objektivt och inte hamna i försvarsställning.

Kungsholmens stadsdelsnämnd

Kungsholmens stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 27 september 2012 att överlämna föreliggande yttrande till kommunstyrelsen.

Reservation anfördes av Anders Ödmark m.fl. (MP), *bilaga 1*.

Särskilt uttalande gjordes av Catarina Agrell m.fl. (S) och Reijo Kittilä (V), *bilaga 1*.

Kungsholmens stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 3 september 2012 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen har följande synpunkter på förslaget till riktlinjer, som i huvudsak är bra och informativa.

På sidan 11 under rubriken *6.7 Mottagare av rapporter*, angående kravet att någon ska kunna ta emot rapporter vid de tidpunkter som en verksamhet pågår, finns en otydlighet. Om en verksamhet bedrivs dygnet runt ska någon utvald person kunna ta emot rapporter på kvällar, helger och nätter samt vid frånvaro som semester och sjukdom. Det bör tydligare framgå om varje stadsdelsförvaltning har detta ansvar eller om det kan avse stadens övergripande funktioner, såsom socialjouren eller trygghetsjouren, när ordinarie personal inte är i tjänst.

På sidan 22 under rubriken *11.5.3 Rutiner för vem som ska avsluta utredningen med ett beslut* behöver texten förtydligas så att det framgår att det är Socialstyrelsen som fattar slutgiltigt beslut om de åtgärder som vidtagits är tillräckliga.

Det bör också framgå i riktlinjerna att beslut från Socialstyrelsen ska anmälas i nämnd och att berörd enskild och verksamheten ska informeras om beslutet, samt att nämndens befintliga rutiner för Lex Sarah ska uppdateras utifrån de riktlinjer som Kommunfullmäktige fastställer.

Norrmalms stadsdelsnämnd

Norrmalms stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 27 september 2012 att besvara remissen med stadsdelsförvaltningens tjänsteutlåtande.

Norrmalms stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 3 september 2012 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen är positiv till förslaget till för Stockholms stad gemensamma riktlinjer. Riktlinjerna har på ett tydligt och strukturerat sätt anpassats till den nu aktuella lagstiftningen och tydliggör också ansvarsfördelningen mellan olika befattningshavare och nämndens roll.

Som framgår av förslaget är syftet med riktlinjerna att säkerställa rättssäkerhet och likabehandling inom staden. Det är därför positivt att socialförvaltningen, äldreförvaltningen och stadsledningskontorets juridiska avdelning planerar att genomföra utbildningar för implementering av riktlinjerna.

Trots tydliga riktlinjer finns det alltid en risk för olika tolkningar och därmed olika rutiner och arbetssätt. Det är därför viktigt att skapa forum för diskussion och erfarenhetsutbyte stadsdelsförvaltningarna emellan. Ett nätverk för stadsdelsförvaltningarnas Lex Sarah-ansvariga skulle kunna fylla en sådan funktion.

Förvaltningen vill framhålla vikten av att staden centralt följer upp tillämpningen av de gemensamma riktlinjerna.

Norrmalms stadsdelsnämnd har, i avvaktan på gemensamma riktlinjer för staden, antagit preliminära rutiner för rapportering, hantering och anmälan enligt de nya Lex Sarah-bestämmelserna. Förvaltningen kan konstatera att de av nämnden fastställda rutinerna i allt väsentligt överensstämmer med förslaget till gemensamma riktlinjer. Detta betyder att bara vissa smärre justeringar måste göras om förslaget antas.

Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd

Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 27 september 2012 att tjänsteutlåtandet utgör svar på remissen.

Reservation anfördes av tjänstgörande ersättaren Leo Ahmed (V), *bilaga 1*.

Rinkeby-Kista stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 13 september 2012 har i huvudsak följande lydelse.

I avvaktan på stadsgemensamma riktlinjer använder stadens samtliga stadsdelsnämnder en preliminär lokal rutin för Lex Sarah. Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd fattade beslut om preliminär lokal rutin den 24 november 2011. Förslag till en ny lokal rutin, som anpassas efter de stadsgemensamma riktlinjerna, kommer att tas fram av förvaltningens Lex Sarah-ansvariga under hösten 2012.

Det är förvaltningens uppfattning att förslaget till stadsgemensamma riktlinjer är tydligare och vissa områden har utvecklats, t.ex. föreslås att den Lex Sarah-ansvariga kan överlämna informationsansvaret till någon annan, exempelvis en enhetschef.

Förvaltningen kan dock konstatera att ytterligare förtydligande behövs när det gäller hur rapporter enligt Lex Sarah ska bevaras för personer som saknar personakt.

Förslaget om att ta fram en stadsgemensam rutin om uppföljning av inkomna rapporter och anmälningar till Socialstyrelsen kräver en nära dialog med samtliga stadsdelsförvaltningar. Den gemensamma rutinen måste vara så tydlig att den på ett enkelt sätt kan anpassas till den lokala rutinen.

Förvaltningen anser vidare att ett nätverk med företrädare för stadens stadsdelsförvaltningar, socialförvaltningen och äldreförvaltningen bör skapas för att undanröja brister i tolkningen av de föreslagna riktlinjerna för Lex Sarah.

Skarpnäcks stadsdelsnämnd

Skarpnäcks stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 27 september 2012 att förvaltningens tjänsteutlåtande överlämnas som svar på remissen.

Skarpnäcks stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 16 augusti 2012 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen stödjer de föreslagna riktlinjerna för tillämpning av Lex Sarah. Riktlinjerna är detaljerade och tydliga och förtydligar ett redan etablerat arbetssätt. Förslaget om en neutral Lex Sarah-ansvarig innebär ett förtydligande.

Skärholmens stadsdelsnämnd

Skärholmens stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 23 augusti 2012 att överlämna förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen från kommunstyrelsen.

Reservation anfördes av vice ordföranden Robert Lagergren m fl. (S), ledamoten Rebwar Hassan (MP) och ledamoten Rudy Espinoza (V), *bilaga 1*.

Skärholmens stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 6 juli 2012 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen har i samband med de nya Lex Sarah-bestämmelserna infört två Lex Sarah-ansvariga i stadsdelen samt tagit fram preliminära rutiner i avvaktan på stadens gemensamma riktlinjer. Förvaltningen kommer att behöva anpassa sina rutiner till stadens riktlinjer för Lex Sarah.

Förvaltningen ser positivt på Socialförvaltningens, avdelningen för stadsövergripande sociala frågors förslag till riktlinjer för Lex Sarah.

Som ett led i att kvalitetssäkra verksamheterna inom socialtjänsten och verksamhet

enligt LSS ser förvaltningen vinster i att socialförvaltningen och äldreförvaltningen får i uppdrag att utarbeta stadsövergripande rutiner gällande uppföljning av rapporter och anmälningar till Socialstyrelsen då detta säkerställer ett enhetligt arbetssätt i staden.

Syftet med riktlinjerna är att säkerställa ett enhetligt arbetssätt i staden när det gäller kommunens ansvar för Lex Sarah.

Riktlinjerna är ett stadsövergripande styrdokument. Skärholmens stadsdelsförvaltning föreslår att Socialförvaltningens förslag till beslut ska gälla.

Spånga-Tensta stadsdelsnämnd

Spånga-Tensta stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 27 september 2012 att överlämna tjänsteutlåtandet som svar på remissen.

Spånga-Tensta stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 16 augusti 2012 har i huvudsak följande lydelse.

Nämnden anser att det är bra att riktlinjer tagits fram. Riktlinjerna ger stöd i hanteringen av Lex Sarah ärenden. Med riktlinjerna ökar förutsättningen att behandla ärenden likartat i Stockholms stad, vilket ökar rättsäkerheten för den enskilde. Förutsättningarna för att hanteringen av Lex Sarah ärenden skall fungera på ett tillfredställande sätt, är dock att det finns välfungerande system för synpunkter och klagomål på varje förvaltning. Det är också angeläget att det pågår ett systematiskt arbete med Risk och väsentlighetsanalyser, där Lex Sarah anmälningarna beaktas.

Nämnden vill särskilt betona vikten av en gemensam utbildningsinsats för att riktlinjerna skall få avsedd effekt. Det är också viktigt att ett nätverk skapas för handläggarna av Lex Sarah, överbyggande mellan socialförvaltningen och äldreförvaltningen. Nämnden vill också lyfta fram behovet av en väl planerad utbildning, anpassad efter handläggarnas behov och kunskapsnivå.

Vidare föreligger behov av att tydliggöra ansvarsfrågan mellan socialförvaltningen och äldreförvaltningen när riktlinjerna väl är framtagna och att det tydligt framgår när och vem som har ansvaret för att följa upp och revidera riktlinjerna.

Nämnden anser också att det vore av stor vikt att sammanställningar av Lex Sarah statistik presenteras regelbundet, för att synliggöra antal ärenden, fördelningen mellan verksamhetsområden samt vilken typ av ärenden som bedöms som allvarliga missförhållanden/ påtaglig risk för allvarliga missförhållanden mm.

Södermalms stadsdelsnämnd

Södermalms stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 27 september 2012 att tjänsteutlåtandet utgör svar på remissen.

Särskilt uttalande gjordes av Anders Göransson m.fl. (S) och Gunnar Ågren (V), *bilaga 1*.

Särskilt uttalande gjordes av Erik Malm m.fl. (MP), *bilaga 1*.

Södermalms stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 3 september 2012 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen ser det som positivt med stadsgemensamma riktlinjer för att säkerställa ett enhetligt arbetssätt i staden. Positivt är också att socialförvaltningen och äldreförvaltningen uppdras att utarbeta rutiner för uppföljning av inkomna rapporter och anmälningar till Socialstyrelsen samt inkommen information och rapporter och anmälningar från enskild verksamhet, som ett led i att kvalitetssäkra verksamheterna.

Förvaltningen anser att riktlinjen för Lex Sarah bör i avsnitten 6 "Rapporterings-skyldigheten" och 10 "Anmälan till Socialstyrelsen" kompletteras så att det tydligt framgår att *rapportering och anmälan ska göras oavsett om missförhållandet eller den påtagliga risken för missförhållandet är undanröjt/avhjälpt eller inte*.

Därutöver bör riktlinjen förtydligas avseende "Det behöver alltid finnas någon som kan ta emot rapporter vid de tidpunkter som en verksamhet pågår. Om verksamhet bedrivs dygnet runt måste det finnas någon utvald person som ska ta emot rapporter under t.ex. kvällar, helger och nätter. Det måste också finnas någon som tar emot rapporter vid frånvaro t.ex. vid semester eller sjukdom", sid 12.

Det överordnade är att det finns personal med arbetsledande ansvar som har mandat att vidta omedelbara åtgärder för att rätta till missförhållandet eller den påtagliga risken för missförhållande samt vid extraordinära händelser omgående informera närmast överordnad chef. Mottagandet av den skriftliga rapporten är av underordnad betydelse i det akuta skedet under kvällar, nätter och helger.

Förvaltningen förslår att detta tjänsteutlåtande utgör svar på remissen.

Älvsjö stadsdelsnämnd

Älvsjö stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 27 september 2012 att överlämna upprättat tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Särskilt uttalande gjordes av Majvi Andersson m.fl. (S) och Emelie Roxby Schüsseleder (V), *bilaga 1*.

Älvsjö stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 1 augusti 2012 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen anser att de föreslagna riktlinjerna i stort är bra och ger tydliga anvisningar om hur rapportering samt anmälan av Lex Sarah ska hanteras. Det är viktigt att staden har ett enhetligt arbetssätt när det gäller Lex Sarah och att det tydligt framgår att syftet med detta är att förbättra kvaliteten i den egna verksamheten.

De nya bestämmelserna som innebär att det ska finnas Lex Sarah-ansvariga inom respektive nämnd som tar emot och utreder rapporter om Lex Sarah samt att rapporteringsskyldigheten har utvidgats till att omfatta hela socialtjänsten, medför att behovet av administrativa resurser ökar inom nämnden. Det är viktigt att denna aspekt också beaktas i sammanhanget.

Vidare framgår det av de föreslagna riktlinjerna att den nämnd som har verksamhet som bedrivs dygnet runt även ska kunna ta emot Lex Sarah-rapporter under denna tid. Då Lex Sarah-ansvariga i enlighet med de föreslagna riktlinjerna inte bör tillhöra de enskilda verksamheterna, utan utgöra en mera övergripande funktion, innebär detta att nämnden ytterligare behöver rusta för en funktion som tar emot rapporter utöver kontorstid. Förvaltningen skulle istället vilja se en central organisation för mottagande av rapporter, i likhet med exempelvis socialjouren, som träder in utöver kontorstid. Utredningen av rapporten kan därefter tas vid av Lex Sarah-ansvarig på respektive nämnd.

Avslutningsvis ser förvaltningen det som önskvärt att central förvaltning, i vart fall initialt, sammankallar till ett nätverk för Lex Sarah-ansvariga. Detta med tanke på att de nya bestämmelserna omfattar ett bredare område än tidigare. Det skulle underlätta till att nå en samsyn i staden.

Östermalms stadsdelsnämnd

Östermalms stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 27 september 2012 att godkänna och överlämna detta tjänsteutlåtande till kommunstyrelsen som svar på remissen.

Östermalms stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 18 september 2012 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen ser positivt på de föreslagna riktlinjerna för staden och att gemensam rutin utarbetas för rapporter och anmälningar till Socialstyrelsen. De föreslagna riktlinjerna ger ett bra underlag för utarbetande av lokala rutiner för handläggning. Förvaltningen arbetar utifrån de föreslagna riktlinjerna vidare med de preliminära lokala rutinerna, socialtjänst och äldreomsorg, som tagits fram under våren 2012. I enlighet med presenterade riktlinjer finns idag utsedd ansvarig inom både socialtjänst och äldre-

omsorg. Inom Östermalms sdf pågår även arbetet med utarbetande av lednings och kvalitetssystem utifrån Socialstyrelsens nya föreskrifter och allmänna råd (SOSFS 2011:5)

Förvaltningen välkomnar att de föreslagna riktlinjerna tydliggör skillnaderna vid handläggning och ansvar för verksamhet i egen regi och för enskilt driven verksamhet samt att verksamhet som drivs som entreprenad ska likställas med privat verksamhet. I de lokala rutiner som är under utarbetande kommer skillnaden vid handläggning för de olika regiformerna beaktas.

RESERVATIONER M.M.

Socialnämnden

Reservation anfördes av vice ordföranden Roger Mogert m fl. (S), ledamoten Stefan Nilsson m fl. (MP) och tjänstgörande ersättaren Jackie Nylander (V) enligt följande.

1. Socialnämnden beslutar i huvudsak enligt förvaltningens förslag.
2. Socialnämnden tillägger följande

För att Lex Sarah ska fungera som det är tänkt måste medarbetare våga anmäla. Det finns all anledning att tro att anställda kan dra sig för att göra det, för att inte stöta sig med chefen eller ledningen. Inte minst är det troligt eftersom situationen direkt eller indirekt kan höra samman med bristande resurser.

Vi menar att det även måste gå att göra anmälningar anonymt till ansvarig myndighet. Plikten att anmäla borde också kombineras med ett skydd mot att arbetsgivaren eventuellt försöker ta reda på vem som anmält eller att en som anmält på något sätt drabbas negativt av detta.

Äldrenämnden

Särskilt uttalande gjordes av vice ordföranden Christoffer Ödman m fl. (MP) och ledamoten Torun Boucher (V) enligt följande.

Det är bra att en arbetsgrupp från äldreförvaltningen, socialförvaltningen och stadsledningskontorets juridiska avdelning på olika sätt arbetar med att ge information, vägledning och utbildning till stadsdelsnämnderna och övriga berörda nämnder om t ex. Lex Sarah.

Men för att komma åt brister i äldrevården krävs att de anställda inte är rädda för att anmäla missförhållanden. Det måste kännas lätt och konstruktivt för personalen att tala med de närmsta cheferna på äldreboendena och hemtjänsten. I olika reportage har det tvärtom framkommit hur rädda de anställda verkar vara för att slå larm. Ofta är det först sedan de slutat som de vågar berätta om vad som hänt. Det verkar som varningssystemet inom äldrevården inte fungerar.

Alla anställda har en plikt att rapportera om missförhållanden på arbetsplatsen. Men Socialstyrelsen får in alldeles för få anmälningar enligt Lex Sarah, vilket inte är svårt att förstå. Anmälningarna får inte vara anonyma och ska lämnas direkt till den som leder verksamheten.

Om Lex Sarah ska kunna fungera som det var tänkt borde därför lagen skärpas. Anställda måste kunna göra anonyma anmälningar direkt till ansvariga myndigheter. Plikten att anmäla borde också kombineras med ett skydd mot att arbetsgivaren eventuellt försöker ta reda på och sedan kanske straffa den som har anmält. Om anställda vågar slå larm kommer antalet skandalrapporter förhoppningsvis också att bli färre i framtiden.

Bromma stadsdelsnämnd

Särskilt uttalande gjordes av Helen Törnqvist (C) enligt följande.

Lex Sarah är en viktig del av det systematiska kvalitetsarbetet för utförare av omsorgsverksamheterna. Det får aldrig råda tvivel om att medarbetare vid incidenter eller missförhållanden känner oro inför att göra en Lex Sarah-anmälan till Socialstyrelsen.

Det är av stor vikt att det råder konsekvens kring hur anmälningsärenden av Lex Sarah-anmälningar utformas. Alla Lex Sarah-anmälningar från såväl privat som kommunal regi borde skrivas oidentifierade så att de kan anmälas i öppenhet och därmed kunna följas transparent av både politiker och brukare. Vid behov av förtydligande eller kompletterande uppgifter ska alltid Socialstyrelsen ha rätt att under sekretess fördjupa sig i ärendena.

Centerpartiet skulle gärna se att även förskola och skola omfattades av Lex Sarah-bestämmelserna.

Särskilt uttalande gjordes av Cecilia Obermüller (MP) enligt följande.

Nya lex Sarah som trädde i kraft 1 juli 2011, med utvidgade bestämmelser inom LSS och SoL som även inkluderade SIS verksamheter, vilket MP anser är mycket bra och nödvändigt.

Med de nya bestämmelserna har personalen större ansvar och skyldighet att anmäla brister och missförhållanden till ansvarig verksamhetschef som sedan skall göra bedömningen om allvarlighetsgraden i ärendet och att föra det vidare till nämnden för eventuella åtgärder från Socialstyrelsen.

MP anser att anmälan bör göras på individnivå direkt till nämnden för att minimera risker att privata entreprenörer vill undanhålla missförhållanden och som därför kan avstå från att framföra anmälningar till nämnden. MP saknar en analys av hur detta arbete fungerar i praktiken, då det inte tidigare gjorts Lex Sarah anmälningar inom dessa områden och det saknas evidensbaserat underlag på om detta system vid anmälan är den bästa lösningen. MP efterlyser en kommande analys och utvärdering av hur många anmälningar som kommer till nämnderna och Socialstyrelsens kännedom och om implementeringen fungerar bland stadens institutioner och LSS boenden.

MP anser att det bör finnas tydligare krav på verksamheterna vad gäller informationsansvaret till anställda. Att enbart informeras vid anställning och återkomma en gång per år, är för lite och för bristfälligt för att implementera en helt ny lag. Inom dessa verksamheter finns det många som arbetar tillfälligt och per timme vilket gör att

det är ett stort flöde av personal som arbetar i skift. MP anser att ett klargörande tillägg bör göras rörande verksamhetens ansvar för informationen. Denna bör ligga som återkommande utbildning inom verksamheten, med information som påminner personal om sitt ansvar rörande Lex Sarah, hur en anmälan går till och vad den innefattar.

MP anser också att ett tillägg skall göras, att missförhållanden bör åtgärdas även under kvällar och helger. Dessa instanser har jourverksamhet bland ansvariga chefer, därför skall det ingå i dennes arbetsuppgift att kunna ta till akuta åtgärder vid allvarliga missförhållanden som drabbar klienter inom SIS och LSS vården som sker kvällstid eller under helger.

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av vice ordföranden Rosa Lundmark (V) och ledamoten Magnus Dannqvist m fl. (S) enligt följande.

1. Nämnden beslutar i huvudsak enligt förvaltningens förslag
2. Dessutom vill vi framföra följande

För att Lex Sarah ska fungera fullt ut måste medarbetarna våga anmäla. Det finns all anledning att tro att anställda kan dra sig för att anmäla, för att inte stöta sig med chefen eller med ledningen eftersom situationen kan höra samman med bristande resurser.

Vi menar att det även måste gå att göra anmälningar anonymt till ansvarig myndighet. Plikten att anmäla borde kompletteras med ett skydd mot att arbetsgivaren eventuellt försöker ta reda på vem som anmält eller att en som anmält på något sätt drabbas negativt av anmälan.

Reservation anfördes av ledamoten Åsa Öckerman m fl. (MP) enligt följande.

Att som svar till kommunstyrelsen åberopa förvaltningens tjänsteutlåtande med följande tillägg:

- Att även SDF deltar i framarbetandet av gemensamma rutiner för uppföljning
- Att stadens bedömning i ärenden bör vara så generös att även det som inte säkert bedöms som allvarligt anmäls till Socialstyrelsen.

Det kan inte nog poängteras hur viktig uppföljning är. Vi ser det som helt nödvändigt att även stadsdelsförvaltningarna deltar i framarbetandet av gemensamma rutiner för uppföljning för att koppla samman kvalitetsarbetet i staden. Vi vet att just SDF i Enskede-Årsta-Vantör har mycket att bidra med i detta arbete.

Gränsdragningen vad som är allvarliga missförhållanden/påtagliga risker för allvarliga missförhållanden och vad som inte är allvarligt är svår att dra. Därför tycker vi att stadens bedömning av detta bör vara så generös att även det som inte säkert bedöms som allvarligt anmäls till Socialstyrelsen. Det kan t.ex. röra sig om lite ovanligare situationer. Dessutom är det viktigt att i detta väga in att det hela tiden sker en utveckl-

ing av den allmänna normen vad som är acceptabelt, det kan exempelvis röra sig om bemötande av funktionshindrade, människor med olika kulturell bakgrund eller andra förhållanden som kan leda till i värsta fall ett fördomsfullt bemötande. Dessa missförhållanden är svåra att bedöma för den som inte befinner sig i samma situation, men kan innebära personligt lidande som ibland, t ex på grund av funktionshinder, är svårt att framföra.

Farsta stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av Sebastian Sandström m fl. (MP) och Lars Bäck (V) enligt följande.

Stadsdelsnämnden bifaller i huvudsak förvaltningens förslag. Stadsdelsnämnden tillägger följande:

För att Lex Sarah ska fungera som det är tänkt måste medarbetare våga anmäla. Det finns all anledning att tro att anställda kan dra sig för att göra det, för att inte stöta sig med chefen eller ledningen. Inte minst är det troligt eftersom situationen direkt eller indirekt kan höra samman med bristande resurser.

Vi menar att det även måste gå att göra anmälningar anonymt till ansvarig myndighet. Plikten att anmäla borde också kombineras med ett skydd mot att arbetsgivaren eventuellt försöker ta reda på vem som anmält eller att en som anmält på något sätt drabbas negativt av detta.

Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av Eva Fagerhem m.fl. (S), Johan Faxér m.fl. (MP) och Carita Stenbacka Tenezakis (V) enligt följande.

Att nämnden i huvudsak beslutar enligt förvaltningens förslag samt att därutöver anföras

För att lex Sarah ska fungera fullt ut måste medarbetarna våga anmäla. Det finns all anledning att tro att anställda kan dra sig för att anmäla, för att inte stöta sig med chefen eller med ledningen eftersom situationen kan höra samman med bristande resurser.

Vi menar att det även måste gå att göra anmälningar anonymt till ansvarig myndighet. Plikten att anmäla borde kompletteras med ett skydd mot att arbetsgivaren eventuellt försöker ta reda på vem som anmält eller att den som anmält på något sätt drabbas negativt av anmälan.

Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd

Särskilt uttalande gjordes av ledamot Lars Jakobsson m fl. (MP) enligt följande.

Miljöpartiets representanter i SDN för Hässelby-Vällingby ställer sig bakom den reservation som Miljöpartiet, Socialdemokraterna och Vänsterpartiet gör i remissen. Innebörden är att anonyma anmälningar bör tillåtas och att källan till den anonyma anmälan icke får eftersökas. Detta är nödvändigt med tanke på den ökade privatiseringen som sker i samhället och den uppenbara risk för repressalier som finns. Miljöpartiet anser att kvalitetsarbete som på detta sätt direkt berör gamla och resurssvaga personer ska bedömas utifrån en högre prioritering än en organisations integritet.

Det bör nämnas att det finns möjlighet att lämna in anonyma rapporter eftersom Lex Sarah ansvarig i varje organisation är skyldig att fullfölja en sådan rapportering.

Miljöpartiet har till stadsdelsnämnden Hässelby-Vällingby lagt förslag om att förvaltningen en gång årligen skall till nämnden redovisa de anmälningar som pga. Lex Sarah och Lex Maria görs under verksamhetsåret. Givetvis skall den sekretess som gäller i dessa ärenden respekteras. Rapportering ger politiker/ allmänheten en god bild över kvalitetssituationen i stadsdelen. En årlig rapportering över samtliga anmälningarna borde ingå i riktlinjerna för Lex Sarah.

Definitionen av missförhållande bör utgå från mera objektiva grunder än god kvalitet, pga. de olika intressenterna som finns kan en kvalitet som definieras som god skilja sig från vad som är god beroende på vem som är utföraren. Därför bör det i de generella riktlinjerna finnas krav på att god kvalitet definieras skriftligen i förväg mellan beställaren och utföraren så att definitionen av god är klar mellan parterna.

Övriga punkter som förvaltningen i Hässelby-Vällingby tar upp ställer sig Miljöpartiet representanter i stadsdelsnämnden Hässelby-Vällingby bakom.

Det är berömligt att hela socialtjänsten ansvar inklusive SIS och LSS ligger under Lex Sarah. Miljöpartiet i Hässelby-Vällingby ställer sig i övrigt bakom förslaget.

Särskilt uttalande gjordes av ledamot Seyfi Dogan m fl. (S) och vice ordförande Leif Larsson (V) enligt följande.

Vi ställer oss bakom reservationen från (S), (V) och (MP) i socialnämndens protokoll från den 12 juni 2012, § 23.

Kungsholmens stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av Anders Ödmark m. fl. (MP) enligt följande.

1. Kungsholmens stadsdelsnämnd överlämnar föreliggande yttrande jämte vad som nedan anförs till Kommunstyrelsen
2. Paragrafen förklaras omedelbart justerad.

För att Lex Sarah ska fungera som det är tänkt måste medarbetare våga anmäla. Det finns anledning att tro att anställda kan dra sig för att göra det, för att inte stöta sig med chefen eller ledningen. Inte minst är det troligt eftersom situationen direkt eller indirekt kan höra samman med bristande resurser. Det måste gå att göra anmälningar anonymt till ansvarig myndighet. Plikten att anmäla borde också kombineras med ett skydd mot att arbetsgivaren eventuellt försöker ta reda på vem som anmält eller att en som anmält på något sätt drabbas negativt av detta.

Särskilt uttalande gjordes av Catarina Agrell m.fl. (S) och Reijo Kittilä (V) enligt följande.

Vi välkomnar att Stockholms stad har tagit fram utkast till riktlinjer om hantering av stadens skyldigheter enligt Lex Sarah. Riktlinjerna är väl genomtänkta och säkert till stort stöd för berörda tjänstemän och politiker i hanteringen av dessa frågor i framtiden.

Stockholms stad – och inte minst Kungsholmens stadsdelsnämnd – har ett stort antal verksamheter utlagda på privat drift. En överväldigande del av dessa drivs förutom enligt vad som överenskommit i avtal med staden även med vinstintresse. Meddelarfrihet och meddelarskydd är endast vagt inskrivna i de flesta avtalen. Det finns all anledning att misstänka att många av de anställda inte skulle våga göra en anmälan om missförhållanden i verksamheten.

Det måste gå för anställda hos privata utförare att göra anonyma anmälningar till ansvarig myndighet utan att riskera repressalier från arbetsgivaren.

Vi menar att om Lex Sarah ska få full effekt i de verksamheter som är utlagda i privat regi måste såväl meddelarfrihet som meddelarskydd gälla för de anställda där på samma villkor som i offentligt driven verksamhet.

Staden måste därför i alla upphandlingar ställa detta krav i förfrågningsunderlaget.

Vi vill understryka att vi är medvetna om att det kan vara känsligt även för anställda i verksamheter i egen regi att göra en anmälan om missförhållanden, trots att meddelarfrihet och meddelarskydd gäller här i full utsträckning.

Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av tjänstgörande ersättaren Leo Ahmed (V) enligt följande.

1. Nämnden beslutar i huvudsak enligt förvaltningens förslag
2. Dessutom vill vi framföra följande

För att Lex Sarah ska fungera fullt ut måste medarbetarna våga rapportera. Det finns all anledning att tro att anställda kan dra sig för att rapportera för att inte stöta sig

med chefen eller med ledningen eftersom situationen kan höra samman med bristande resurser.

Vi menar att det även måste gå att rapportera anonymt till ansvarig myndighet. Plikten att rapportera borde kompletteras med ett skydd mot att arbetsgivaren eventuellt försöker ta reda på vem som rapporterat eller att en som rapporterat på något sätt drabbas negativt av rapporteringen.

Skärholmens stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av vice ordföranden Robert Lagergren m fl. (S), ledamoten Rebwar Hassan (MP) och ledamoten Rudy Espinoza (V) enligt följande.

Att stadsdelsnämnden beslutar i huvudsak enligt förvaltningens tjänsteutlåtande med hänsyn till (S), (V) och (MP):s reservation i socialnämnden.

Södermalms stadsdelsnämnd

Särskilt uttalande gjordes av Anders Göransson m.fl. (S) och Gunnar Ågren (V) enligt följande.

Vi vill hänvisa till den reservation som gavs av S, MP och V i Socialnämnden.

Det är viktigt att det måste gå att göra anmälningar anonymt till ansvarig myndighet. Plikten att anmäla borde också kombineras med ett skydd mot att arbetsgivaren eventuellt försöker ta reda på vem som anmält.

Särskilt uttalande gjordes av Erik Malm m.fl. (MP) enligt följande.

Det är glädjande att äntligen Lex Sarah nu gäller även inom socialtjänstens individ och familjeomsorg.

Vi vidhåller dock att det även fortsatt kan finnas medarbetare som inte vågar anmäla av rädsla för att komma i konflikt med ledningen. Frågan om anonymitet nämns bara i förbifarten, genom att klargöra att det inte är tillräckligt att göra en anonym rapport.

Vi menar att frågan måste fördjupas – hur ska en person som är rädd för indirekta repressalier förhålla sig? Det måste vara möjligt att göra anmälningar anonymt, och det behöver finnas ett tydligare skydd mot att arbetsgivaren gör efterforskningar eller på något sätt låter den som anmält drabbas negativt av detta.

Viktigt är att dokumentationen innehåller anmälarens egen beskrivning av missförhållandena samt en egen bedömning av hur detta kunnat undvikas eller kan undvikas framåt. Det är ett sätt att ta vara på den enskildes engagemang och undvika en genom-

byråkratiserad process där verkligheten och händelserna blir torrt och livlöst beskrivna.

Slutligen bör även den som bedriver enskild verksamhet utse någon som tar emot rapporter och följer upp deras fortsatta verksamhet. Vi menar att det bör vara regel, inte något som bara bör ske "i allmänhet", så som det nu står beskrivet på sid. 12.

Älvsjö stadsdelsnämnd

Särskilt uttalande gjordes av Majvi Andersson m.fl. (S) och Emelie Roxby Schüsseleder (V) enligt följande.

För att Lex Sarah ska fungera fullt ut är det viktigt alla känner till lagen och vågar göra anmälan. Det kan uppstå situationer där anställda inte vågar anmäla av rädsla att stöta sig med chefen eller med ledningen. Ett sådant scenario är fullt tänkbart om situationen direkt eller indirekt hänger samman med bristande resurser.

Det måste gå att göra anonyma anmälningar till ansvarig myndighet. Plikten att anmäla torde också behöva kombineras med skydd mot att t ex arbetsgivaren försöker ta reda på vem som anmält.

Alla som anmäler missförhållanden enligt Lex Sarah måste känna tillit och trygghet med anmälningsplikten.

Lex Sarah måste få skrivningar som är tydliga i sina anvisningar på hur rapportering och anmälan enligt lagen ska ske. Inte minst är det viktigt att rutiner skapas i de sammanhang då någon inte omfattas av rapportskyldigheten enligt 6.2 i Riktlinjer för Lex Sarah. Det är viktigt att tillse att även alla som inte omfattas av rapportskyldigheten ändå känner till att man kan och ska rapportera observerade missförhållanden till berörd nämnd som i sin tur gör Lex Sarah-anmälan.

RIKTLINJER för lex Sarah

Antagna av KF xxxx-xx-xx

SOCIALFÖRVALTNINGEN
ÄLDREFÖRVALTNINGEN

Innehållsförteckning

RIKTLINJER FÖR LEX SARAH	3
1. INLEDNING	3
1.1 RIKTLINJERNAS SYFTE OCH TILLÄMPNING	3
2. LAGSTIFTNING, FÖRESKRIFTER M.M.	3
3. ALLMÄNNA UTGÅNGSPUNKTER	3
3.1 VAD INNEBÄR LEX SARAH?	3
3.2 LEDNINGSSYSTEM FÖR SYSTEMATISKT KVALITETSARBETE	4
4. TILLÄMPNINGSSOMRÅDE	6
5. ATT MEDVERKA TILL GOD KVALITET	7
6. RAPPORTERINGSSKYLDIGHETEN	7
6.1 VEM OMFATTAS AV RAPPORTERINGSSKYLDIGHETEN?	7
6.1.1 Anställda och uppdragstagare.....	7
6.2 VEM OMFATTAS INTE AV RAPPORTERINGSSKYLDIGHETEN	8
6.3 VAD AVSES MED DEN EGNA VERKSAMHETEN?	8
6.3.1 Inspektörer och ombudsmän	9
6.3.2 Verksamhet som utförs på delegation.....	9
6.4 NÄR ÄR RAPPORTERINGSSKYLDIGHETEN FULLGJORD?	9
6.5 INFORMATION TILL RAPPORTERINGSSKYLDIGA	10
6.6 VAD SKA RAPPORTERAS?	10
6.6.1 Vad är ett missförhållande?.....	11
6.6.2 Påtaglig risk	11
6.6.3 Den enskildes uppfattning	12
6.7 MOTTAGARE AV RAPPORTER	12
6.8 RAPPORTERINGSSKYLDIGHET I YRKESMÄSSIGT BEDRIVEN ENSKILD VERKSAMHET	12
7. OMEDELBARA ÅTGÄRDER	13
8. INFORMATION TILL NÄMND OM MOTTAGNA RAPPORTER	14
9. UTREDNINGSFÖRFARANDET	15
9.1 UNDANTAG FRÅN UTREDNINGSSKYLDIGHETEN	15
9.2 UTREDNINGEN SKA DOKUMENTERAS FORTLÖPANDE.....	17
9.1 DOKUMENTATION AV UTREDNINGEN	17
9.3 VIDTAGNA ÅTGÄRDER, VAD SOM I ÖVRIGT FRAMKOMMIT UNDER UTREDNINGEN OCH BESLUT SKA DOKUMENTERAS.....	18
9.4 ALLA UPPGIFTER AV BETYDELSE SKA DOKUMENTERAS.....	18
9.5 ÅTGÄRDER FÖR ATT FÖRHINDRA LIKANDE MISSFÖRHÅLLANDEN ELLER RISK FÖR MISSFÖRHÅLLANDEN IGEN SKA DOKUMENTERAS	19
10. ANMÄLAN TILL SOCIALSTYRELSEN	19
10.1 VAD SKA ANMÄLAS?	20
10.2 VEM ÄR ANMÄLNINGSSKYLDIG?	20
10.3 HUR SKA ANMÄLAN GÖRAS?	20
10.4 VEM SKA GÖRA ANMÄLAN?	20
10.5 INFORMATION TILL NÄMND OM ANMÄLAN TILL SOCIALSTYRELSEN	21
10.5.1 Yrkesmässigt bedriven enskild verksamhet	21

10.5.2 Kommunal verksamhet	21
10.5.3 SIS	21
10.6 INFORMATION TILL DEN ENSKILDE OM ANMÄLAN TILL SOCIALSTYRELSEN	21
11. RUTINER FÖR VERKSAMHETEN	22
11.1 FASTSTÄLLA OCH DOKUMENTERA RUTINER	22
11.2 RUTINER FÖR INFORMATION TILL RAPPORTERINGSSKYLDIGA	22
11.3 RUTINER FÖR RAPPORTERINGEN	23
11.3.1 Rutiner för att ta emot information om rapporter från verksamhet i enskild regi eller annan nämnd.....	23
11.3.2 Rutiner för registrering (diarieföring) av rapporter och information om rapporter.....	23
11.4 RUTINER FÖR ATT UNDANRÖJA OCH AVHJÄLPA	23
11.5 RUTINER FÖR UTREDNINGEN	24
11.5.1 Rutiner för vem som ska ansvara för att utreda rapporter	24
11.5.2 Rutiner för vad en utredning ska innehålla.....	24
11.5.3 Rutiner för vem som ska avsluta utredningen med ett beslut	25
11.6 RUTINER FÖR ANMÄLAN TILL SOCIALSTYRELSEN.....	25
11.6.1 Information om anmälan om allvarligt missförhållande eller risk för allvarligt missförhållande från verksamhet i enskild regi eller annan nämnd	25
11.7 RUTINER FÖR INFORMATION OM RAPPORTER TILL BERÖRD PERSONAL	26
11.8 RUTINER FÖR INFORMATION TILL ENSKILDA	26
11.9 RUTINER FÖR JÄV OCH LIKNANDE SITUATIONER	27
12. BESLUTANDERÄTT OCH DELEGERING.....	27
13. REGISTRERING (DIARIEFÖRING).....	28
14. OFFENTLIGHET OCH SEKRETESS	28
15. BEVARANDE OCH GALLRING.....	29
16. POLISANMÄLAN	29
17. UTREDNINGSSKYLDIGHET OCH BEVARANDE AV DOKUMENTATION I ENSKILD VERKSAMHET	30

Riktlinjer för lex Sarah

1. Inledning

Kommunfullmäktige i Stockholms stad har utfärdat riktlinjer för nämndernas verksamhet. Dessa riktlinjer gäller tillämpning av bestämmelserna om lex Sarah i socialtjänstlagen (SoL) och lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS). Med lex Sarah avses de regler om vissa skyldigheter för anställda och de som bedriver verksamhet när det gäller missförhållanden och påtagliga risker för missförhållanden i verksamheten. I Stockholms stad är det de nämnder som handlägger eller utför någon form av verksamhet enligt socialtjänstlagen eller LSS som omfattas av dessa bestämmelser.

1.1 Riktlinjernas syfte och tillämpning

Dessa riktlinjer ska tillämpas av de nämnder som handlägger eller utför någon form av verksamhet enligt socialtjänstlagen eller LSS oavsett var i organisationen situationen uppkommer.

Syftet med riktlinjerna är att säkerställa rättssäkerhet och likabehandling i staden när det gäller tillämpning av bestämmelserna om lex Sarah. Riktlinjerna ska ge stöd och vägledning i nämndernas praktiska arbete och tillämpning av bestämmelserna.

2. Lagstiftning, föreskrifter m.m.

Riktlinjer utgår i huvudsak från lagtexten, regeringens proposition (prop.2009/10:131) samt Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om lex Sarah (SOSFS 2011:5) och Meddelandeblad Nr 6/2011.

3. Allmänna utgångspunkter

3.1 Vad innebär Lex Sarah?

Reglerna om Lex Sarah finns i 7 kap. 6 § och 14 kap. 2-7 §§ SoL och 23 e och 24 a-g §§ LSS.

Bestämmelserna innebär att var och en som fullgör uppgifter inom socialtjänsten, vid Statens institutionsstyrelse (SiS) eller enligt LSS ska medverka till att den verksamhet som bedrivs och de insatser som genomförs är av god kvalitet och rapportera missförhållanden eller påtagliga risker för missförhållanden. Om ett allvarligt missförhållande eller en påtaglig risk för ett allvarligt missförhållande inträffar ska ansvarig nämnd

eller den som yrkesmässigt bedriver enskild verksamhet snarast anmäla detta till Socialstyrelsen.

Syftet med lex Sarah-bestämmelserna är att bidra till att den enskilde får insatser av god kvalitet och att skydda den enskilde från missförhållanden. Detta ska vara vägledande i tillämpningen av bestämmelserna om Lex Sarah.

Oavsett om verksamheten drivs i kommunal eller enskild regi har nämnden ansvar för att kraven på god kvalitet uppfylls. När avtal träffats med enskild utförare om utförande av viss insats eller verksamhet åligger det varje nämnd såsom yttersta ansvarig för socialtjänsten att följa upp verksamheten. Reglerna om lex Sarah förändrar inte detta uppföljningsansvar.

3.2 Ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete

Insatser inom socialtjänsten och verksamhet enligt LSS ska vara av god kvalitet (3 kap. 3 § SoL och 6 § LSS). Kvaliteten i verksamheten ska systematiskt och fortlöpande utvecklas och säkras.

Enligt Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete (SOSFS 2011:9) ansvarar den som bedriver socialtjänst eller verksamhet enligt LSS för att det finns ett ledningssystem för verksamheten. Ledningssystemet ska användas för att systematiskt och fortlöpande utveckla och säkra verksamhetens kvalitet. Med stöd av ledningssystemet ska den som bedriver verksamheten planera, leda, kontrollera, följa upp, utvärdera och förbättra verksamheten.

Kvalitet definieras i 2 kap. 1 § SOSFS 2011:9:

att en verksamhet uppfyller de krav och mål som gäller för verksamheten enligt lagar och föreskrifter om hälso- och sjukvård, socialtjänst och stöd och service till vissa funktionshindrade och beslut som har meddelats med stöd av sådana föreskrifter.

Denna definition av kvalitet är grunden för hur verksamhetens ledningssystem ska var uppbyggt och hur det ska användas. Den som bedriver verksamhet kan välja att ställa ytterligare krav på verksamheten genom att sätta egna mål eller följa krav i olika standarder förutsatt att dessa inte står i strid med författningar. Föreskrifterna och de allmänna råden (SOSFS 2011:9) förtydligar att den som bedriver verksamhet ska arbeta med systematiskt förbättringsarbete. Den information som verksamheten får genom riskanalyser, egenkontroller och utredning av klagomål, synpunkter och rapporter ska ligga till grund för förbättringar av ledningssystemets processer och rutiner.

Lex Sarah är en del av det systematiska kvalitetsarbete som ska bedrivas enligt 3 kap. 3 § SoL och 6 § LSS och ska ingå som en del i verksamhetens ledningssystem och omfatta rutiner för att hantera bestämmelserna i lex Sarah.

Kravet på god kvalitet gäller både i kommunal och i enskild verksamhet. Oavsett om verksamheten drivs i kommunal eller enskild regi följer det av 3 kap. 3 § SoL och 6 § LSS att nämnden i förhållande till den enskilde alltid har ansvar för att kraven på god kvalitet uppfylls.

4. Tillämpningsområde

Reglerna om lex Sarah ska tillämpas inom socialtjänsten, i verksamheter enligt lagstiftningen om stöd och service till vissa funktionshindrade och vid Statens institutionsstyrelse (SOSFS 2011:5 1 kap. 1 §).

Lex Sarah-bestämmelserna gäller inom hela socialtjänstens alla verksamhetsområden såsom verksamhet inom äldreomsorg och för personer och personer med funktionsnedsättning samt inom individ- och familjeomsorg, dvs. ekonomiskt bistånd, barn och ungdom, vuxna/missbruk och socialpsykiatri, inklusive verksamhet inom familjerättens område. Reglerna gäller för alla verksamheter inom dessa områden oberoende av under vilken nämnd verksamheten är organiserad. Bestämmelserna gäller även i verksamheter när lagen (1998:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, LVU, och lagen (1998:870) om vård av missbrukare i vissa fall, LVM, tillämpas.

Med lagstiftningen om stöd och service till vissa funktionshindrade avses dels verksamhet enligt LSS dels utförande av personlig assistans åt någon som beviljats assistansersättning av Försäkringskassan enligt 51 kap. 2 § socialförsäkringsbalken, SFB.

Lex Sarah-bestämmelserna ska tillämpas både vid handläggning av ärenden och vid genomförande av insatser.

Rapporteringsskyldigheten enligt lex Sarah gäller missförhållanden eller påtagliga risker för missförhållanden som rör den som får eller kan komma i fråga för insatser inom verksamheten (14 kap. 3 § SoL och 24 b § LSS). Rapporteringsskyldigheten inträder redan under prövningen om någon kan komma ifråga för insats, alltså inte enbart om han eller hon redan beviljats en insats. Rapporteringsskyldigheten gäller således även i uppsökande verksamhet. Rapporteringsskyldigheten aktualiseras vid samma tidpunkt som utredningsskyldigheten enligt 11 kap. 1 § SoL respektive LSS aktualiseras. Rapporteringsskyldigheten ligger i linje med kommunens yttersta ansvar för stöd och hjälp enligt 2 kap. 2 § SoL.

Bestämmelserna om lex Sarah gäller även i yrkesmässigt bedriven enskild verksamhet.

5. Att medverka till god kvalitet

Var och en som fullgör uppgifter enligt SoL eller LSS ska medverka till att den verksamhet som bedrivs och de insatser som genomförs är av god kvalitet (14 kap. 2 SoL och 24 a § LSS).

Att medverka till god kvalitet innebär bland annat att vara uppmärksam och påtala sådant som kan medföra risk för att enskilde inte får god omvårdnad, gott stöd, god service och lever under trygga förhållanden. Stor vikt ska läggas på det förebyggandet arbetet. Att påtala och rätta uppkomna fel och brister, vara lyhörd för synpunkter och klagomål är åtgärder som kan bidra till att säkerställa en god kvalitet. Verksamheter ska bedrivas så att eventuella försummelse, övergrepp och andra missförhållanden så långt som möjligt kan förebyggas och förhindras.

En viktig förutsättning är att det finns rutiner för att hantera iakttagelser som görs, fel och brister som upptäcks samt synpunkter och klagomål som tas emot. Likaså att ledningen uppmuntrar och välkomnar ett sådant arbetssätt.

6. Rapporteringsskyldigheten

6.1 Vem omfattas av rapporteringsskyldigheten?

Var och en som fullgör uppgifter inom Sol eller enligt LSS ska genast rapportera om han eller hon uppmärksammar eller får kännedom om ett missförhållande eller en påtaglig risk för ett missförhållande, som rör den som får, eller kan komma ifråga för, insatser inom verksamheten (14 kap. 3 § SoL och 24 b § LSS).

Skyldigheten att rapportera missförhållanden och risker för missförhållanden ska gälla för den som är anställd, uppdragstagare, praktikant eller motsvarande under utbildning och deltagare i arbetsmarknadspolitiskt program (SOSFS 2011:5 2 kap. 1 §).

6.1.1 Anställda och uppdragstagare

Skyldigheten att rapportera enligt lex Sarah omfattar anställda inom hela socialtjänsten inklusive verksamhet enligt LSS. Skyldigheten omfattar även sjukvårdspersonal som är anställda av kommunen inom socialtjänsten, exempelvis sjuksköterskor, arbetsterapeuter och sjukgymnaster.

Med uppdragstagare avses en person som en kommun har träffat avtal med för att utföra uppgifter inom socialtjänsten, såsom t.ex. en kontaktperson, jourfamiljer, kontaktfamiljer eller korttidsfamiljer.

Tillfälligt inhyrd personal *utanför* verksamhetens kärnområden omfattas inte av rapporteringsskyldigheten. Däremot omfattas personer som stadigvarande arbetar i verksamheten, även om det är med uppgifter utanför kärnverksamheten, t.ex. vaktmästare. Personal som arbetar i kärnverksamheten, även om det är tillfälligt som t.ex. stadens ungdomsjobb, omfattas av rapporteringsskyldigheten.

6.2 Vem omfattas inte av rapporteringsskyldigheten

Tillfälligt inhyrd personal utanför verksamhetens kärnområden, såsom t.ex. hantverkare, omfattas inte av rapporteringsskyldigheten.

Vad gäller vaktmästartjänsten ”fixaren” så utgör det en serviceinsats som enligt lagen (2009:47) om vissa kommunala befogenheter beviljas utan biståndsbedömning enligt socialtjänstlagen. Tjänsten omfattas således inte av verksamhet inom socialtjänsten och personer som utför tjänsten är inte rapporteringsskyldiga enligt lex Sarah.

Rapporteringsskyldigheten gäller endast yrkesverksamma och uppdragstagare inom socialtjänst och verksamhet enligt LSS. Frivilligarbetare, god man och förvaltare omfattas därför inte av bestämmelserna i lex Sarah. Inte heller familjehem omfattas av rapporteringsskyldigheten, trots att de är uppdragstagare inom socialtjänstens verksamhet. Orsaken är att de inte bedrivs yrkesmässigt och erbjuder ett stadigvarande boende i en familj. Däremot är det viktigt att alla informeras om möjligheten att påtala fel och brister, framföra klagomål samt påtala missförhållanden eller påtagliga risker för missförhållanden till den som bedriver verksamheten. Den möjligheten står öppen för alla. Rapporteringsskyldighet uppstår då i den nämnd där bristen påtalats.

Om en frivillig organisation, t.ex. Röda Korset, Stadsmissionen eller Svenska Kyrkan genomför beslutade insatser på uppdrag av kommunen mot ersättning så är frivilligorganisationen en uppdragstagare jämförbar med bolag och stiftelser, dvs. det rör sig om en yrkesmässigt bedriven enskild verksamhet, se nedan om under rubriken Rapporteringsskyldighet i yrkesmässigt bedriven enskild verksamhet.

6.3 Vad avses med den egna verksamheten?

Rapporteringsskyldigheten gäller missförhållanden inom *den egna verksamheten*. Med egen verksamhet avses all den socialtjänstverksamhet som bedrivs av en nämnd, t.ex. en stadsdelsnämnd eller socialnämnden. Inom en och samma nämnd kan det förutom ärendehandläggning bedrivas olika typer av verksamhet t.ex. daglig verksamhet och olika former av boende. I och med att ansvaret för alla dessa verksamheter åligger samma

nämnd utgör de enligt lex Sarah-bestämmelserna nämndens *egna verksamhet*. Rapporteringsskyldigheten för anställda i nämnden omfattar därför nämndens hela socialtjänstverksamhet inklusive verksamhet enligt LSS.

Med brister i den egna verksamheten förstås även tecken på brister som upptäcks i den egna verksamheten, även om det redan vid uppmärksammandetillfället tycks stå klart att de inte ursprungligen uppstått i verksamheten. Det kan t.ex. röra sig om tecken på vanvård hos en person som flyttar från ett boende utanför verksamheten till ett inom verksamheten.

6.3.1 Inspektörer

Stockholms stads inspektörer inom socialtjänstens område omfattas inte av lex Sarah-bestämmelserna när de utför uppdrag/uppgifter inom en annan nämnds verksamhetsområde än den nämnd de organisatoriskt tillhör, t.ex. en stadsdelsnämnd, eller i en yrkesmässigt bedriven enskild verksamhet. Rapporteringsskyldigheten omfattar enbart missförhållanden och påtaglig risk för missförhållanden inom den egna verksamheten. När inspektörerna arbetar inom andra nämnders verksamhet eller i enskilda verksamheter, bör de dock påtala fel och brister eller eventuella missförhållanden till den nämnd eller till den enskilda verksamhet där missförhållandet uppmärksammas. Rapporteringsskyldighet uppstår då i den verksamhet där bristen påtalats.

6.3.2 Verksamhet som utförs på delegation

I verksamheter som ansvarar för uppgifter på uppdrag eller delegation av en annan nämnd än den egna, omfattas verksamheten som utför uppdrag eller har delegation av den berörda nämndens rapporteringsskyldighet. Om t.ex. en handläggare på socialjouren får reda på ett missförhållande ska handläggaren rapportera det till den stadsdelsnämnd inom vars verksamhet missförhållandet uppstått. Om däremot en handläggare på socialjouren uppmärksammar ett missförhållande i socialjourens verksamhet, t.ex. ett fel i ärendehantering, ska det rapporteras till den egna nämnden, dvs. socialnämnden.

6.4 När är rapporteringsskyldigheten fullgjord?

En förutsättning för att rapporteringsskyldigheten ska anses fullgjord är att rapporteringen gjorts till den som är ansvarig för att ta emot sådana rapporter. Om det står klart att en rapport inte har nått fram till den som är ansvarig för att ta emot rapporten återuppstår rapporteringsskyldigheten.

För att den som är skyldig att rapportera enligt lex Sarah ska anses ha fullgjort sin skyldighet måste det även framgå vem som står bakom rapporten. Det är således inte tillräckligt att göra en anonym rapport.

Det är alltid möjligt att vända sig direkt till tillsynsmyndigheten (Socialstyrelsen) för att påtala ett missförhållande. Den möjligheten står öppen för alla och ska inte förväxlas med de skyldigheter som den anställda åläggs enligt lex Sarah-bestämmelserna. En anställd kan använda sig av denna möjlighet t.ex. om påtalade missförhållanden inte utreds eller åtgärdas av den som bedriver verksamheten eller i fall då missförhållanden upptäckts utanför den egna verksamheten.

6.5 Information till rapporteringsskyldiga

Den som bedriver verksamheten, dvs. nämnden, har skyldighet att informera verksamheterna om skyldigheterna enligt lex Sarah-bestämmelserna (14 kap. 4 § SoL och 24 c § LSS).

Information om skyldigheten att rapportera missförhållanden och risker för missförhållanden ska ges till den som omfattas av skyldigheten när han eller hon påbörjar en anställning, ett uppdrag, en praktikperiod eller liknande. Informationen ska därefter ges återkommande. Information om vem i verksamheten som är utsedd att vara mottagare av rapporter ska också ges vid det första tillfället samt vid senare tillfälle om förändring av mottagare görs (SOSFS 2011:5 2 kap. 2 §).

Nämndens lex Sarah-ansvariga ansvarar för att personal m.fl. informeras om deras rapporteringsskyldighet och hur den ska fullföljas.

6.6 Vad ska rapporteras?

Enligt lex Sarah-bestämmelsen ska ett missförhållande eller en påtaglig risk för ett missförhållande, som rör den som får, eller kan komma ifråga för, insatser inom verksamheten genast rapporteras (14 kap. 3 § SoL och 24 b § LSS).

I lagstiftningen tydliggörs även att personalen ska rapportera missförhållanden eller risker för missförhållanden som rör någon som kan komma ifråga för en insats. Missförhållanden förekommer inte bara när det gäller människor som får olika insatser inom socialtjänsten. Även i uppsökande verksamhet eller under handläggningen av ett ärende kan

missförhållanden eller risker för missförhållanden uppstå. Rapporteringsskyldigheten inträder redan under prövningen av om någon är berättigad till insats som kan falla inom socialtjänstens yttersta ansvarsområde.

6.6.1 Vad är ett missförhållande?

Med missförhållande, som ska rapporteras enligt lex Sarah, ska avses såväl utförda handlingar som handlingar som någon av försummelse eller av annat skäl har underlåtit att utföra och som innebär eller har inneburit ett hot mot eller har medfört konsekvenser för enskildas liv, säkerhet eller fysiska eller psykiska hälsa. Med en påtaglig risk för ett missförhållande, som också ska rapporteras, ska avses att det är fråga om en uppenbar och konkret risk för ett missförhållande (SOSFS 2011:5 2 kap. 3 §).

Ett missförhållande kännetecknas av att det innebär en avvikelse från god kvalitet. God kvalitet innebär att enskilda får god omvårdnad, gott stöd, god service och lever under trygga förhållanden. Ett missförhållande kan vara en händelse mellan myndigheten och en enskild som tar emot insatser eller kan bli aktuell för insatser, som innebär en avvikelse från god kvalitet. Ett missförhållande kan också vara något som hänt mellan personer som får insatser, t.ex. en händelse mellan två personer som bor på samma boende. Det avgörande är om en eller flera enskilda utsatts för ett missförhållande i verksamheten.

Ett missförhållande kan handla om övergrepp och brister i omsorgerna som utgör ett hot mot en enskilds liv, hälsa eller säkerhet och ett bemötande av människor som klart avviker från grundläggande krav på respekt för självbestämmande, integritet, trygghet och värdighet.

Ett övergrepp kan t.ex. vara fysiskt, psykiskt, sexuellt eller ekonomiskt. Brister i omsorg kan t.ex. röra personlig hygien, mathållning eller tillsyn.

Omständigheterna i det enskilda fallet avgör dock allvarligheten i missförhållandet. Den som rapporterar ett missförhållande behöver inte göra någon bedömning av hur allvarligt ett missförhållande är. Detta sker i den efterföljande utredningen.

6.6.2 Påtaglig risk

För att säkerställa god kvalitet i verksamheten är det viktigt att den som är ansvarig för verksamheten får kännedom om alla missförhållanden, även påtagliga risker för missförhållanden. Risker för missförhållanden som ska

rapporteras begränsas till sådana som innebär påtagliga risker. Det innebär att det inte får vara fråga om en obetydlig, oklar eller avlägsen risk, utan om en klar och konkret risk för ett missförhållande.

6.6.3 Den enskildes uppfattning

Rapporteringskyldigheten är inte beroende av den enskildes uppfattning i frågan, men skyldigheten ska fullgöras på ett sådant sätt att respekten för den enskildes integritet upprätthålls.

6.7 Mottagare av rapporter

Rapporteringskyldigheten fullgörs inom den kommunala socialtjänsten till berörd socialnämnd (14 kap. 3 § SoL och 24 b § LSS).

Nämnden ska utse någon/några som ansvarar för att ta emot rapporter. Den personen har också ansvar att se till att åtgärder vidtas utan dröjsmål för att avhjälpa och snarast utreda missförhållanden eller den påtagliga risken för missförhållande. I Stockholm stad har personen benämningen lex Sarah-ansvarig.

Nämnden ansvarar för att informera all personal m.fl. om vem som inom den egna verksamheten har funktionen lex Sarah-ansvarig. Personen ifråga ska vara opartisk och neutral i förhållande till verksamheten. Det bör därför inte vara närmast berörda chefen eller arbetsledaren för en verksamhet som är lex Sarah-ansvarig.

Det behöver alltid finnas någon som kan ta emot rapporter vid de tidpunkter som en verksamhet pågår. Om verksamhet bedrivs dygnet runt måste det finnas någon utvald person som ska ta emot rapporter under t.ex. kvällar, helger och nätter. Det måste också finnas någon som tar emot rapporter vid frånvaro t.ex. vid semester eller sjukdom.

6.8 Rapporteringskyldighet i yrkesmässigt bedriven enskild verksamhet

De som arbetar i yrkesmässigt bedriven enskild verksamhet omfattas av rapporteringskyldigheten enligt 14 kap. 3 § Sol, 24 b § LSS och SOSFS 2011:5 2 kap. 3 §. Rapporteringskyldigheten fullgörs till den som bedriver verksamheten, den enskilda huvudmannen. Den som bedriver verksamheten bör i allmänhet utse någon att ta emot rapporter och följa upp deras fortsatta behandling.

Med yrkesmässigt bedriven enskild verksamhet avses verksamheter som inte drivs direkt av en kommunal nämnd utan av t.ex. ett aktiebolag, ett handelsbolag, en stiftelse, en förening, ett kooperativ eller en enskild individ. Entreprenader som drivs på uppdrag av en nämnd är också att anse som yrkesmässigt enskild verksamhet. Om en frivillig organisation, t.ex. Röda Korset, Stadsmissionen eller Svenska Kyrkan genomför beslutade insatser på uppdrag av kommunen mot ersättning så är frivilligorganisationen en uppdragstagare jämförbar med bolag och stiftelser, dvs. det rör sig om en yrkesmässigt bedriven enskild verksamhet.

Den som i yrkesmässigt bedriven enskild verksamhet ska ta emot rapporter ska informera berörd nämnd om de rapporter han eller hon har tagit emot (14 kap. 5 § SoL och 24 d § LSS).

Se vidare om informationsskyldigheten under kap. 8. Information till nämnd om mottagna rapporter.

En yrkesmässigt bedriven enskild verksamhet har ansvar för att se till att verksamheten bedrivs enligt gällande lagstiftning och i enlighet med avtal med den nämnd för vilken den enskilda verksamheten fullgör uppgifter. Om det uppstår ett missförhållande i en verksamhet som t.ex. bedrivs av ett bolag ska således rapporteringsskyldigheten fullgöras i bolaget. Kommunen har i sitt uppföljningsansvar att se till att den enskilde får de insatser som han eller hon är beviljad och ett ansvar för att insatserna den enskilde får är av god kvalitet.

7. Omedelbara åtgärder

När en rapport har kommit in ska den som rapporteringsskyldigheten ska fullgöras till enligt 14 kap. 3 § andra stycket SoL eller 24 b § andra stycket LSS omedelbart vidta de nödvändiga åtgärder som situationen kräver (3 kap. 1 § SOSFS 2011:5).

När en rapport har kommit in ska den som nämnden har beslutat att rapporteringsskyldigheten ska fullgöras till (lex Sarah-ansvarig) omedelbart se till att de åtgärder som situationen kräver har vidtagits eller vidtas för att avhjälpa eller undanröja det rapporterade missförhållandet eller den påtagliga risken för missförhållande. Den lex Sarah-ansvariga kan utse andra personer som rent praktiskt ansvarar för att utan dröjsmål vidta omedelbara åtgärder.

Att det ska ske omedelbart innebär att det ska ske utan dröjsmål, eller så snart det är möjligt med hänsyn till vad som har rapporterats. Vissa

missförhållanden kan och ska åtgärdas omgående medan andra behöver analyseras och utredas innan de kan avhjälpas.

Skyldigheten att vidta åtgärder med anledning av en rapport ersätter inte en verksamhets ansvar att alltid åtgärda fel och brister, missförhållanden eller andra avvikelser för att säkerställa att den verksamhet som bedrivs och de insatser som genomförs är av god kvalitet. Det ryms inom skyldigheten att medverka till god kvalitet (14 kap 2 § SoL och 24 a § LSS). Verksamhetens ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete ska säkerställa att detta arbete fungerar (SOSFS 2011:9).

En fullgjord rapportering enligt lex Sarah ersätter inte skyldigheten enligt 14 kap 1 § SoL att anmäla till nämnden att nämnden kan behöva ingripa till ett barns skydd.

8. Information till nämnd om mottagna rapporter

Berörd nämnd ska informeras om mottagna rapporter i yrkesmässigt bedriven enskild verksamhet (14 kap. 5 § SoL och 24 d § LSS).

Med berörd nämnd som ska informeras, avses den nämnd som har beslutat om insatsen för den enskilde (SOSFS 2011:5 4 kap. 1 §).

Om rapporteringen berör en verksamhet med allmänt inriktade insatser inom socialtjänsten som bedrivs på uppdrag av kommun, ska med berörd nämnd, avses den nämnd som har tecknat avtal med verksamheten (SOSFS 2011:5 4 kap. 1 §).

Allmänna råd

Den nämnd som har ett ansvar enligt 15 § 2 LSS bör informeras om den mottagna rapporten, om Försäkringskassan har beslutat om ersättning för personlig assistans enligt 51 kap. 2 § socialförsäkringsbalken.

Kommunal verksamhet

Allmänna råd

Den nämnd som har tagit emot en rapport om ett missförhållande eller en risk för missförhållande bör ge information om den mottagna rapporten till den nämnd som har beslutat om insatsen för den enskilde, om det är en annan nämnd än den som bedriver verksamheten.

Om en nämnd inom Stockholms stad har tagit emot en lex Sarah-rapport ska information om den mottagna rapporten ges till den nämnd eller kommun som har fattat beslut om insatsen.

Den enskilt bedrivna verksamheten har enligt lex Sarah-bestämmelserna enbart en skyldighet att informera om en mottagen rapport. Skyldigheten enligt lex Sarah omfattar inte att den enskilt bedriva verksamheten redovisar utredningen och vilka åtgärder som vidtagits för kommunen. Det åligger dock varje nämnd såsom yttersta ansvarig för socialtjänsten att följa upp verksamheten och som en del av uppföljningsarbetet bör nämnden hålla sig informerad om vilka åtgärder den enskilda verksamheten vidtagit med anledning av rapporten om missförhållanden.

9. Utredningsförfarandet

Ett missförhållande eller en påtaglig risk för ett missförhållande ska utredas och dokumenteras utan dröjsmål. Det är nämndens lex Sarah-ansvariga som ska ansvara för att utredningen genomförs.

Alla rapporter måste utredas. Hur långt utredningsskyldigheten sträcker sig beror på vad som hänt. Utredningen ska vara tillräckligt omfattande för att ge nödvändigt underlag för en bedömning av det rapporterade missförhållandet och för att kunna avsluta utredningen med ett korrekt beslut.

Utredningen kan resultera i bedömningen att det rapporterade

- inte utgjorde ett missförhållande eller en påtaglig risk för missförhållande
- utgjorde ett missförhållande eller en påtaglig risk för missförhållande eller att det
- utgjorde ett allvarligt missförhållande eller en påtaglig risk för ett allvarligt missförhållande

Utredningen kan således avslutas med ett beslut omfattande t.ex. att det rapporterade utgjorde ett missförhållande och att tillräckliga åtgärder har vidtagits för att förhindra att missförhållanden ska uppstå igen. Beslutet kan också bestå i att det rapporterade utgjorde ett missförhållande och att vissa åtgärder måste vidtas för att förhindra att missförhållandet ska uppstå igen.

För yrkesmässigt bedriven enskild verksamhet finns en bestämmelse som anger att ett rapporterat missförhållande eller en påtaglig risk för ett missförhållande ska utredas av den som bedriver verksamheten.

9.1 Undantag från utredningsskyldigheten

Ett undantag från utredningsskyldigheten är om det snabbt kan konstateras att rapporten uppenbart inte rör ett missförhållande enligt lex Sarah-bestämmelserna. Ett exempel är om det som rapporterats uppenbart rör en helt annan verksamhet än socialtjänstens. Rapporten kan i sådant fall

avskrivs med ett ställningstagande att inte inleda utredning.
Ställningstagandet och övriga omständigheter dokumenteras på rapporten.

9.2 Utredningen ska dokumenteras fortlöpande

Dokumentationen enligt 14 kap. 6 § SoL och 24 e § LSS ska göras fortlöpande (SOSFS 2011:5, 5 kap. 1 §).

Dokumentationen av utredningen ska utvisa

1. vad det rapporterade missförhållandet eller risken för ett missförhållande har bestått i och vilka konsekvenser det har fått eller kunde ha fått för den enskilde,
2. när den muntliga eller skriftliga rapporten har tagits emot,
3. när och hur missförhållandet eller risken för ett missförhållande har uppmärksammats,
4. när missförhållandet har inträffat,
5. de orsaker till missförhållandet eller risken för ett missförhållande som har identifierats,
6. om något liknande har inträffat i verksamheten tidigare och i så fall varför det har inträffat igen, och
7. bedömningen av om något liknande skulle kunna inträffa igen (SOSFS 2011:5 5 kap. 2 §)

Dokumentationen av utredningen ska göras fortlöpande och av dokumentationen ska det framgå

1. vad det rapporterade missförhållandet eller risken för ett missförhållande har bestått i och vilka konsekvenser det har fått eller kunde ha fått för den enskilde,
2. när den muntliga eller skriftliga rapporten har tagits emot,
3. när och hur missförhållandet eller risken för ett missförhållande har uppmärksammats,
4. när missförhållandet har inträffat,
5. de orsaker till missförhållandet eller risken för ett missförhållande som har identifierats,
6. om något liknande har inträffat i verksamheten tidigare och i så fall varför det har inträffat igen, och
7. en bedömning av om något liknande skulle kunna inträffa igen

Det är viktigt att dokumentationen ger svar på samtliga av ovanstående punkter.

9.3 Vidtagna åtgärder, vad som i övrigt framkommit under utredningen och beslut ska dokumenteras

Av dokumentationen ska det vidare framgå

1. vilka åtgärder som har vidtagits för att undanröja eller avhjälpa missförhållandet eller risken för ett missförhållande samt tidpunkt för dessa,
2. vad som i övrigt har framkommit under utredningen, och
3. vilket beslut eller ställningstagande som utredningen har avslutats med (SOSFS 2011:5 5 kap. 3 §).

De åtgärder som har vidtagits för att undanröja eller avhjälpa missförhållandet eller den påtagliga risken för ett missförhållande ska dokumenteras samt tidpunkt för dessa, liksom uppgifter om vad som i övrigt har framkommit under utredningen. Även det beslut som utredningen har avslutats med ska dokumenteras.

I verksamhet i yrkesmässigt bedriven enskild verksamhet avslutas utredningen med ett ställningstagande i stället för beslut.

9.4 Alla uppgifter av betydelse ska dokumenteras

För varje uppgift som dokumenteras under utredningen ska det framgå

1. vilket datum uppgiften dokumenterades,
2. varifrån uppgiften kommer,
3. vad som är faktiska omständigheter och vad som är bedömningar, och
4. vem (namn och befattning eller titel) som har dokumenterat uppgiften (SOSFS 2011:5 5 kap. 4 §).

Alla uppgifter som har betydelse för utredningen av rapporten ska dokumenteras. Det gäller både skriftliga och muntliga uppgifter som inkommer under utredningen, men också egna iakttagelser.

För varje uppgift som dokumenteras ska det framgå vilket datum varje uppgiften har dokumenterats och varifrån uppgiften kommer. Det är viktigt att i dokumentationen skilja på vad som är faktiska omständigheter och vad som är bedömningar. Det ska även framgå vem (namn och befattning eller titel) som har dokumenterat en uppgift.

9.5 Åtgärder för att förhindra liknande missförhållanden eller risk för missförhållanden igen ska dokumenteras

De åtgärder som har vidtagits eller planeras i verksamheten för att förhindra att liknande missförhållanden eller risker för missförhållanden uppkommer igen ska dokumenteras.

Information till den enskilde

Allmänna råd

Den enskilde som berörs bör alltid underrättas om ett missförhållande som inträffat.
(SOSFS 2011:5 5 kap. 5 §)

I utredningen ingår att vidta eller planera åtgärder för att förhindra att liknande missförhållanden, eller risker för missförhållanden uppkommer igen. De åtgärder som vidtagits eller planeras ska dokumenteras.

I samband med en rapport om att en eller flera enskilda har utsatts för ett missförhållande kan de enskilda behöva stöd, både i samband med att missförhållandet uppmärksammas och senare i processen. Den enskilde som berörs bör alltid informeras om ett missförhållande som inträffat på lämpligt sätt.

10. Anmälan till Socialstyrelsen

Ett allvarligt missförhållande eller en påtaglig risk för ett allvarligt missförhållande ska snarast anmälas till Socialstyrelsen. Den utredning som gjorts med anledning av det inträffade ska bifogas anmälan.

Anmälan ska göras av

1. socialnämnden
2. sen som bedriver yrkesmässig enskild verksamhet
3. Statens institutionsstyrelses ledning.

Den som bedriver yrkesmässig enskild verksamhet ska informera berörd socialnämnd om anmälan. (14 kap. 7 § SoL och 24 f § LSS).

Med allvarliga missförhållanden, som ska anmälas till Socialstyrelsen, avses såväl utförda handlingar som någon av försummelse eller av annat skäl underlåtit att utföra och som innebär eller har inneburit ett allvarligt hot mot eller har medfört allvarliga konsekvenser för enskildas liv, säkerhet eller fysiska eller psykiska hälsa. Med påtaglig risk för ett allvarligt missförhållande, som också ska anmälas, avses att det är fråga om uppenbar och konkret risk för ett allvarligt missförhållande (SOSFS 2011:5 6 kap. 1 §).

10.1 Vad ska anmälas?

Samtliga allvarliga missförhållanden eller påtagliga risker för allvarliga missförhållanden ska anmälas till Socialstyrelsen.

10.2 Vem är anmälningsskyldig?

Den nämnd som ansvarar för verksamheten är anmälningsskyldig.

Huvudmannen för en yrkesmässigt bedriven enskild verksamhet respektive SIS:s ledning har anmälningsskyldighet för verksamhet som de bedriver.

10.3 Hur ska anmälan göras?

Anmälan enligt 14 kap. 7 § SoL och 24 f § LSS ska göras på särskild blankett (bilagan).

Om utredningen inte har avslutats när anmälan görs till Socialstyrelsen, ska utredningen lämnas in så snart den färdigställts och senast två månader efter att anmälan gjorts (SOSFS 2011:5 6 kap. 2 §).

Anmälan till Socialstyrelsen ska göras på en särskild blankett som är bilaga till SOSFS 2011:5.

Det är viktigt att en anmälan om ett allvarligt missförhållande eller en påtaglig risk för ett allvarligt missförhållande görs snarast, vilket betyder så snart förhållandet upptäcks. Utredningen behöver inte vara färdigställd för att en anmälan ska kunna göras. Att det rör sig om ett allvarligt missförhållande kan vara uppenbart redan vid mottagandet av rapporten eller först i ett senare skede när utredningen genomförs eller när den avslutas. En utredning ska alltid genomföras även i de fall en anmälan redan skickats separat till Socialstyrelsen. Om utredningen inte är avslutad när anmälan till Socialstyrelsen görs ska utredningen lämnas in så snart den färdigställts och senast två månader efter att anmälan gjordes.

En lex Sarah-anmälan ska skickas med vanlig post. E-post och fax är inte tillräckligt säkert för att skydda de känsliga personuppgifter som kan finnas i anmälan och utredning och som omfattas av sekretess.

10.4 Vem ska göra anmälan?

Nämnden ska besluta om vem som ska ansvara för bedömningen av om en anmälan till Socialstyrelsen ska göras och vem som ska ansvara för att anmälan lämnas till Socialstyrelsen. Det är viktigt att denna bedömning kan

göras snarast utan fördröjning. Av nämndens rutiner ska det framgå vem som har sådant ansvar, se nedan punkt 11.6.

10.5 Information till nämnd om anmälan till Socialstyrelsen

10.5.1 Yrkesmässigt bedriven enskild verksamhet

Den som i yrkesmässigt bedriven enskild verksamhet ska göra en anmälan till Socialstyrelsen och informera berörd nämnd om en anmälan. Med berörd nämnd avses den nämnd som beslutat om insatsen för den enskilde. Om anmälan berör en verksamhet med allmänt inriktade insatser inom socialtjänsten som bedrivs på uppdrag av en kommun ska den nämnd som tecknat avtal om verksamheten informeras om anmälan. (SOSFS 2011:5 6 kap. 3 §).

Om anmälan berör utförandet av personlig assistans där Försäkringskassan beslutat om assistansersättning enligt 51 kap. 2 § SFB bör den nämnd som har ansvar enligt 15 § 2 stycket LSS informeras om anmälan (SOSFS 2011:5 allmänna råd 6 kap. 3 §).

Informationen som lämnas till nämnden ska omfatta vad som framkommit under utredningen, ställningstagandet samt vidtagna och planerade åtgärder (SOSFS 2011:5 6 kap. 4 §).

10.5.2 Kommunal verksamhet

Den nämnd som gjort en anmälan till Socialstyrelsen ska informera den nämnd som beslutat om insatsen för den enskilde, om det är en annan nämnd än den som har beslutat om insatsen (jämför SOSFS 2011:5 allmänna råd 6 kap. 4 §).

Informationen som lämnas till nämnden ska omfatta vad som framkommit under utredningen, beslutet samt vidtagna och planerade åtgärder.

10.5.3 SIS

Ledningen vid SIS ska informera den i förekommande fall ansvariga nämnden om anmälan gäller verksamhet vid sådana hem som avses i 6 kap. 3 § SoL (6 kap. 5 § SOSFS 2011:5).

10.6 Information till den enskilde om anmälan till Socialstyrelsen

Den enskilde bör alltid underrättas när en anmälan gjorts till Socialstyrelsen (2011:5 allmänna råd 6 kap. 5 §). Se även ovan punkt 6.3.3.

11. Rutiner för verksamheten

11.1 Fastställa och dokumentera rutiner

Den nämnd som har ansvar för verksamhet inom socialtjänsten eller enligt lagstiftningen om stöd och service till vissa funktionshindrade, Statens institutionsstyrelse och den som yrkesmässigt bedriver enskild verksamhet ska fastställa rutiner för hur skyldigheten att rapportera, utreda, avhjälpa och undanröja missförhållanden och risker för missförhållanden ska fullgöras. Rutiner ska även fastställas för hur skyldigheten att anmäla allvarliga missförhållanden och risk för allvarliga missförhållanden ska fullgöras. Rutinerna ska dokumenteras (SOSFS 2011:5, 7 kap 1 §).

Varje nämnd som bedriver verksamhet inom socialtjänsten eller verksamhet enligt LSS ska fastställa rutiner för hur skyldigheten att rapportera, utreda, avhjälpa och undanröja missförhållanden och risker för missförhållanden ska fullgöras. Rutiner ska även fastställas för hur skyldigheten att anmäla allvarliga missförhållanden och risk för allvarliga missförhållanden till Socialstyrelsen ska fullgöras.

Rutinerna ska dokumenteras och utgöra en del av nämndens ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete enligt SOSFS 2011:9.

11.2 Rutiner för information till rapporteringsskyldiga

Av rutinerna bör det framgå vem som ska informera de rapporteringsskyldiga om deras skyldighet (SOSFS 2011:5, 7 kap 1 §) .

Av nämndens rutiner ska det framgå att det är nämndens lex Sarah-ansvariga som ansvarar för att informera personal m.fl. om deras rapporteringsskyldighet.

Ibland kan det av praktiska skäl vara mer lämpligt att den lex Sarah-ansvariga överlämnar informationsansvaret till någon annan, exempelvis en enhetschef. Det ska då framgå av rutinerna att den lex Sarah-ansvariga har befogenhet att överlämna till någon annan att informera om rapporteringsskyldigheten. Det ska även framgå till vem den lex Sarah-ansvariga har befogenhet att överlämna informationsskyldigheten. Det ska vidare framgå att den lex Sarah-ansvariga i dessa fall, minst en gång per år, ska följa upp att informationen till de rapporteringsskyldiga har lämnats enligt dessa riktlinjer.

Av punkt 6.2 framgår när informationen om rapporteringsskyldigheten ska ges och att den även ska innehålla till vem rapporten ska lämnas.

11.3 Rutiner för rapporteringen

Av rutinerna bör det framgå

- vem rapporteringen ska göras till, och
- hur rapporteringen ska göras.

Det bör vidare framgå hur rapporterna i offentlig verksamhet ska registreras och hur rapporterna i enskild verksamhet ska hållas ordnade (SOSFS 2011:5, 7 kap 1 §).

Nämnden ansvarar för att ta emot rapporter om missförhållanden och påtalig risk för missförhållanden. Det ska framgå av rutinerna att rapporteringen ska göras till nämndens lex Sarah-ansvariga och hur rapporteringen ska gå till, bland annat att rapporteringen ska göras på stadens egen blankett för rapportering enligt lex Sarah (bilaga).

11.3.1 Rutiner för att ta emot information om rapporter från verksamhet i enskild regi eller annan nämnd

Det ska framgå av nämndens rutiner vem som ska ta emot information om rapporter från yrkesmässigt bedriven enskild verksamhet eller från annan nämnd, som genomför insatser till enskilda efter beslut av nämnden. Det ska även framgå hur sådan verksamhet ska informera nämnden om rapporter om missförhållanden eller påtaglig risk för missförhållanden i den egna verksamheten.

Den som ansvarar för att ta emot rapporter till nämnden (lex Sarah-ansvarig) bör vara den som även tar emot information om rapporter från verksamhet i enskild regi eller i annan nämnd.

11.3.2 Rutiner för registrering (diarieföring) av rapporter och information om rapporter

Det ska framgå av rutinerna hur rapporterna till nämnden ska registreras (diarieföras). Det ska även framgå hur information från enskild verksamhet eller från annan nämnd om rapporter i deras verksamhet ska registreras (diarieföras). Se punkt 14.

11.4 Rutiner för att undanröja och avhjälpa

Rutinerna bör utvisa vem som ska ansvara för att åtgärder vidtas för att utan dröjsmål undanröja eller avhjälpa det rapporterade missförhållandet eller risken för ett missförhållande (7 kap 1 § SOSFS 2011:5).

Rutinerna ska ange vem som ansvarar för att vidta åtgärder för att utan dröjsmål undanröja eller avhjälpa det rapporterade missförhållandet eller risken för ett missförhållande.

Det ska framgå av rutinerna att den lex Sarah-ansvariga ska göra en bedömning av om omedelbara åtgärder behöver vidtas så snart han eller hon har tagit emot en rapport. Det ska vidare framgå av rutinerna vem eller vilka som rent praktiskt ansvarar för att utan dröjsmål vidta omedelbara åtgärder.

11.5 Rutiner för utredningen

Av rutinerna bör det framgå

- vem som ska ansvara för att det som har rapporterats utreds,
- vad en utredning ska innehålla, och
- vem som ska avsluta utredningen med ett beslut eller ett ställningstagande (SOSFS 2011:5, 7 kap 1 §).

11.5.1 Rutiner för vem som ska ansvara för att utreda rapporter

Av rutinerna ska det framgå vem som ska ansvara för att utreda ett rapporterat missförhållande eller påtaglig risk för missförhållande.

Den som nämnden utsett att ta emot rapporter om missförhållanden eller påtaglig risk för missförhållanden (lex Sarah-ansvarig) ansvarar även för att rapporten utreds. Någon annan kan av praktiska skäl genomföra själva utredningen. Den som är lex Sarah-ansvarig som ansvarar emellertid för att inleda utredningen och även för att avsluta densamma med ett förslag till beslut alternativt ett beslut, beroende på delegation.

En rapport om missförhållanden eller påtaglig risk för missförhållanden bör som regel inte utredas av den närmast berörda chefen eller arbetsledaren. Den som gör en sådan utredning bör uppfattas som så neutral och opartisk som möjligt. Varje nämnd ansvarar för att organisera detta på bästa sätt.

11.5.2 Rutiner för vad en utredning ska innehålla

Det ska framgå av rutinerna vad utredningen ska innehålla, samt att ett missförhållande eller en påtaglig risk för ett missförhållande ska dokumenteras och utredas utan dröjsmål. Det ska framgå vad som ska dokumenteras under utredningen och att dokumentationen ska göras fortlöpande (se punkt 9).

11.5.3 Rutiner för vem som ska avsluta utredningen med ett beslut

Rutinerna ska ange vem som ska avsluta utredningen med ett beslut.

En utredning av en rapport om ett missförhållande eller en risk för ett missförhållande ska avslutas med ett beslut. Det är nämnden som avgör om en utredning ska avslutas med ett beslut vid ett nämndsammanträde eller av någon annan.

Det ska även framgå av rutinerna om den som tar emot rapporter ska kunna avskriva en rapport som uppenbart inte rör ett missförhållande eller en påtaglig risk för ett missförhållande (se punkt 9).

11.6 Rutiner för anmälan till Socialstyrelsen

Av rutinerna bör det framgå

- vem som ska ansvara för bedömningen av om en anmälan till Socialstyrelsen ska göras, och
- vem som ska ansvara för att anmälan lämnas till Socialstyrelsen (SOSFS 2011:5, 7 kap 1 §).

Av nämndens rutiner ska det framgå vem som ska ansvara för bedömningen av om en anmälan till Socialstyrelsen ska göras och vem som ska ansvara för att anmälan lämnas till Socialstyrelsen.

Det ska även framgå att ett allvarligt missförhållande eller påtaglig risk för ett allvarligt missförhållande snarast ska anmälas till Socialstyrelsen, eller så snart detta står klart. Det kan vara uppenbart redan när rapporten tas emot eller senaren när utredningen genomförs eller när den avslutas.

Det ska också framgå att anmälan ska göras på Socialstyrelsens egen blankett (ANMÄLAN - lex Sarah enligt 14 kap. 7 § SoL eller 24 f § LSS, bilaga till SOSFS 2011:5).

Rutinerna bör vara utformade så att anmälan till Socialstyrelsen kan ske utan dröjsmål.

11.6.1 Information om anmälan om allvarligt missförhållande eller risk för allvarligt missförhållande från verksamhet i enskild regi eller annan nämnd

Av nämndens rutiner ska det framgå vem som ska ta emot information om anmälan till Socialstyrelsen från verksamhet i enskild regi, entreprenad eller från annan nämnd som genomför insatser till enskilda efter beslut av nämnden. Det ska även framgå hur sådan verksamhet ska informera

nämnden om anmälan till Socialstyrelsen om allvarligt missförhållande eller påtaglig risk för allvarligt missförhållande i den egna verksamheten.

Den som ansvarar för att ta emot rapporter till nämnden (lex Sarah-ansvarig) bör vara den som även tar emot information om anmälan till Socialstyrelsen från verksamhet i enskild regi, entreprenad eller annan nämnd.

11.7 Rutiner för information om rapporter till berörd personal

Av rutinerna bör det framgå vem som ska ta ställning till

- vilka personer i verksamheten som ska informeras och hur de ska informeras om en rapport och de åtgärder som har vidtagits med anledning av den, och
- om och hur berörd personal ska ges stöd (SOSFS 2011:5, 7 kap 1 §).

Av nämndens rutiner ska det framgå vem som ska ta ställning till vilka personer i verksamheten som ska informeras om en rapport och de åtgärder som har vidtagits, hur de ska informeras och hur berörd personal ska ges stöd.

Om det inträffar ett missförhållande eller ett allvarligt missförhållande kan de som berörs av rapporten behöva stöd. Bestämmelser om arbetsgivarens skyldigheter att tillhandahålla stöd till anställda finns bl.a. i Arbetarskyddsstyrelsens föreskrifter om första hjälpen och krisstöd samt i samma myndighets allmänna råd om tillämpningen av föreskrifterna (AFS 1999:7).

11.8 Rutiner för information till enskilda

Av rutinerna bör det framgå vem som ska ta ställning till om och hur den enskilde som berörs ska ges stöd och informeras om rapporten och de åtgärder som har vidtagits med anledning av den (SOSFS 2011:5, 7 kap 1 §).

Av nämndens rutiner ska det framgå vem som ska ta ställning till om och hur den enskilde som berörs ska ges stöd och informeras om rapporten och de åtgärder som har vidtagits med anledning av den.

Om det inträffar ett missförhållande eller ett allvarligt missförhållande kan den enskilde eller de enskilda som berörs av rapporten behöva stöd, både i samband med att missförhållandet uppmärksammas och senare i processen.

Den enskilde som berörs bör alltid informeras om ett missförhållande som inträffat på lämpligt sätt.

11.9 Rutiner för jäv och liknande situationer

Det bör finnas rutiner för vem eller vilka som ansvarar för uppgifter i de allmänna råden i detta kapitel, om den som ansvarar för dessa uppgifter själv berörs av innehållet i rapporten (SOSFS 2011:5, 7 kap 1 §).

Det ska finnas rutiner för vem eller vilka som ansvarar för uppgifter enligt lex Sarah, om den som ansvarar för dessa uppgifter själv berörs av innehållet i rapporten.

Det kan gälla ansvaret för att ta emot rapporter, utreda rapporter, undanröja eller avhjälpa missförhållanden, anmäla till Socialstyrelsen eller ge information och stöd till personal eller enskilda.

En rapport om missförhållanden bör som regel inte utredas av den närmast berörda chefen eller arbetsledaren. Den som gör en sådan utredning bör uppfattas som så neutral och opartisk som möjligt. Den nämnd som bedriver verksamheten ansvarar för att organisera detta på bästa sätt.

12. Beslutanderätt och delegering

Alla rapporter måste utredas. Om det snabbt kan konstateras att den rapporterade händelsen inte är ett missförhållande eller en påtaglig risk för ett missförhållande kan rapporten avskrivas med ett ställningstagande. Ställningstagandet och motivering, datum och namn och befattning på den som gjort ställningstagandet ska dokumenteras. Ställningstagandet bör antecknas på den inkomna rapporten som därmed avskrivs.

När en rapport om ett missförhållande eller en risk för ett missförhållande har utretts ska utredningen avslutas med ett beslut av nämnden. Enligt kommunallagen kan nämnden delegera beslutanderätten till utskott eller tjänsteman. Det är nämnden som avgör om utredningen ska avslutas med ett beslut vid ett nämndsammanträde eller om beslutanderätten ska delegeras till den sociala delegationen eller en tjänsteman. Ett beslut fattat på delegation ska anmälas till nämnden. Den är nämnden som avgör hur anmälan ska ske. Eftersom det är nämnden som är ytterst ansvarig för dess verksamhet är det viktigt att nämnden fortlöpande är informerad om de lex Sarah-rapporteringar som gjorts.

I yrkesmässigt bedriven enskild verksamhet avslutas en utredd rapport om ett missförhållande eller en risk för ett missförhållande med ett ställningstagande.

13. Registrering (diarieföring)

En rapport om ett missförhållande eller påtaglig risk för ett missförhållande som inkommer till nämnden är en allmän handling. En allmän handling ska registreras utan dröjsmål (5 kap. 1 § OSL). Samma regler gäller för information om mottagna rapporter och anmälningar som inkommer till nämnden från enskilda verksamheter och andra nämnder.

En rapport om ett missförhållande rör i första hand verksamheten och ska därför inte förvaras i enskildas personakter. Det ärende som lex Sarah-rapporten leder till handläggs självständigt från det ursprungliga ärendet om t.ex. bistånd enligt SoL. Att det finns en lex Sarah-rapport som rör en enskild ska antecknas i journalen i den enskildes personakt. Av anteckningen ska det framgå vad ärendet gäller och diarienummer. Endast i undantagsfall kan, om en lex Sarah-rapport endast berör en person, en kopia av rapporten förvaras i den enskildes personakt.

Av nämndens rutiner ska framgå hur lex Sarah-rapporter, anmälan till Socialstyrelsen, inkomna och upprättade handlingar, utredning och beslut ska registreras samt förvaras.

14. Offentlighet och sekretess

Offentlighetsprincipen är huvudregeln inom offentlig förvaltning. I ärenden enligt lex Sarah-bestämmelserna finns dock en mängd uppgifter som berör enskildas personliga förhållanden och som skyddas av reglerna om sekretess i OSL.

För uppgift om en enskilds personliga förhållanden som finns i en rapport, anmälan, utredning eller beslut gäller sekretess enligt 26 kap. 1 § OSL om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon närstående till denne lider men. Vidare kan uppgifter som gäller personal i viss omfattning omfattas av sekretess enligt 39 kap. OSL.

Bestämmelsen i 26 kap. 5 § OSL om visst sekretesskydd för enskild som gjort en anmälan är inte tillämplig på den som i tjänsten gjort en rapportering enligt lex Sarah.

Enligt 26 kap. 1 § OSL omfattas alla uppgifter som gör att en enskild person kan identifieras av sekretess. I vissa fall kan det innebära att även namnet på en enhet eller namnet på en anställd omfattas av sekretess om uppgifterna kan användas för att identifiera en enskild.

Mellan beslutande nämnd och den som genomför insatsen finns möjligheter att lämna uppgifter utan att det i sekretesshänseende anses lämnat obehörigen. Att lämna uppgifter av vikt för att komma tillrätta med missförhållanden eller risker för missförhållanden och därigenom kunna höja kvaliteten i verksamheterna får anses ingå i det normala arbetet för nämnden och dess tjänstemän.

Enligt 10 kap. 17 § OSL är sekretess är inget hinder mot uppgifter som finns hos en myndighet lämnas till en tillsynsmyndighet om uppgifterna behövs för tillsyn hos myndigheten. I de flesta fall är det således möjligt för en anställd att lämna uppgifter till Socialstyrelsen utan att bryta mot sekretess.

I yrkesmässigt bedriven enskild verksamhet finns regler om tystnadsplikt i SoL och LSS. Informationsplikten om en mottagen lex Sarah-rapport är tystnadspliktsbrytande.

15. Bevarande och gallring

Dokumentationen i ett lex Sarah-ärende, dvs. rapport, anmälan och det som framkommit under utredningen samt beslut ska bevaras.

Uppgifter som finns i enskilda personers personakter gallras enligt bestämmelser i SoL och LSS.

16. Polisanmälan

Om en enskild har utsatts för något som kan vara en brottslig handling kan nämnden behöva ta ställning till om händelsen eller en person t.ex en anställd ska polisanmälas. Det beslut som en utredning i ett lex Sarah-ärende avslutas med kan dock inte vara att en polisanmälan ska göras. Däremot kan det som framkommer under utredningen leda till att en polisanmälan görs.

Av nämndens delegationsordning bör framgå vem som har befogenhet att göra en polisanmälan för nämndens räkning. Om nämnden vill göra en polisanmälan är det viktigt att beakta gällande regler om sekretess.

Även den enskilde kan vilja göra en polisanmälan. Nödvändigt stöd ska ges den enskilde.

17. Utredningsskyldighet och bevarande av dokumentation i enskild verksamhet

I SoL och LSS finns bestämmelser dels om utredningsskyldighet, dels om dokumentationsskyldighet i yrkesmässigt bedriven enskild verksamhet avseende rapporter om missförhållanden eller om påtagliga risker om missförhållanden. I yrkesmässigt bedriven enskild verksamhet finns också regler om att sådan och annan dokumentation angående missförhållandena ska bevaras och därefter gallras fem år efter det att den sista anteckningen gjordes. Den nämnd som beslutat om en insats som genomförs i enskild verksamhet har möjlighet att träffa avtal om att anmälningar om missförhållanden med tillhörande dokumentation ska överlämnas till nämnden när gallringsskyldigheten inträder (7 kap. 6 § SoL och 23e § LSS). I de fall handlingarna rör enskilda måste dock bestämmelserna om tystnadsplikt beaktas eftersom ett avtal inte bryter tystnadsplikten.